MEGJELENT

SOMOGY MEGYE TANÁCSÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL

VÁRKONYI IMRE és KIRÁLY LAJOS

vezetésével

GYŰJTÖTTÉK

a Somogy megyei pedagógusok
és más önkéntes munkatársak

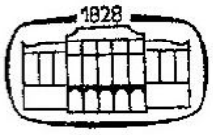

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST 1974

SOMOGY MEGYE FÖLDRAJZI NEVEI

TUDOMÁNYOS IRÁNYÍTÓ

VÉGH JÓZSEF

KÖZZÉTETTE

BALOGH LAJOS, HAJDÚ MIHÁLY, HOSSZÚ FERENC, KIRÁLY LAJOS,
MARKÓ IMRE LEHEL, ÖRDÖG FERENC, PESTI JÁNOS,
SZABÓ JÓZSEF, SZABÓ LÁSZLÓ

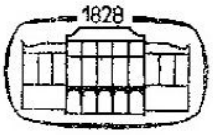

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST 1974

SZERKESZTETTE

PAPP LÁSZLÓ ÉS VÉGH JÓZSEF

ISBN 963 05 0072 8

© *Akadémiai Kiadó, Budapest 1974*

Printed in Hungary

TARTALOM

Bevezetés 7

1. A gyűjtés története 7
2. A történeti anyag 8
3. A földrajzi köznevek 11
4. A gyűjtés sajátos somogyi problémái 11
5. A gyűjtési feladatok határai 12
6. A névanyag közzététele 13
7. A névanyag hangjelölése 13
8. A névanyag helyesírásának néhány kérdése 14

Útbaigazítás az adattár használatához 15
A rövidítések jegyzéke 17
Die geographischen Namen des Komitats Somogy 19
Hinweise für den Gebrauch der Datensammlung 21
Verzeichnis der Abkürzungen 22
Географические названия комитата Шомодь 24
Как пользоваться сборником документальных данных 26
Список сокращений 27
Az anyagot gyűjtötték 29
A közzétevők 31
A községek neve betűrendben 31
A községek neve sorszám szerint 33

Somogy megyei földrajzi köznevek értelmezése 35

A névanyag 43
A fonyódi járás 45
A siófoki járás 131
A marcali járás 261
A kaposvári járás 337
A csurgói járás 587
A nagyatádi járás 649
A barcsi járás 753

Mutató 829

1. A gyűjtés története

Somogy megye földrajzi neveinek összegyűjtését Várkonyi Imre, a megyei Tanács végrehajtó bizottságának elnökhelyettese kezdeményezte még 1965-ben, Zala megye földrajzi neveinek megjelenése után. A gyűjtés megtervezésében és megszervezésében nagymértékben hasznosítottuk a zalai tapasztalatokat. A gyűjtés is nagyjából a zalai kötetben megírt elvek szerint történt.

A somogyi gyűjtés tudományos tervét Várkonyi Imre, Király Lajos, Végh József, Papp László és Balogh Lajos készítették el. Természetesen bevontuk a tervezésbe az egyes járások névanyagának majdani közzétevőit is, főleg Ördög Ferencet és Markó Imrét, a zalai gyűjtés két fontos munkatársát. Tehát maga a gyűjtés megtervezése is közös munka volt.

A gyűjtés tudományos irányítását az Akadémia Nyelvtudományi Intézete, főleg Végh József és Papp László végezte. A gyűjtési munkálatokat a megyében 1965-től 1968-ig Várkonyi Imre vezette, az adminisztratív teendőket Bongor János megyei szakfelügyelő látta el. Várkonyi Imre hivatali elfoglaltsága miatt 1968 őszétől kezdve csak az elvi irányításban vett részt, ezért a kiegészítő gyűjtés és ellenőrzés lebonyolítását Király Lajosra bízta. E nagyszabású és rendkívül sokoldalú munka sikeres végrehajtása Király Lajos érdeme.

A somogyi gyűjtésnek gondosabb volt az előkészítése, mint a zalainak. Somogy megye vezetősége 1965-ben háromnapos értekezletet hívott össze Balatonbogláron a gyűjtőmunkára vállalkozók részére. A tanfolyam előadói között ott voltak az Akadémia Nyelvtudományi Intézetének illetékes munkatársain kívül a debreceni egyetem, a szegedi, a nyíregyházi és pécsi főiskolák nyelvész tanárai és a földrajztudomány képviselői. A tanfolyam idején hangtani feljegyzési gyakorlatot is tartottunk, továbbá a terepen végzendő gyűjtőmunkát is bemutattuk.

Kezdetben úgy terveztük, hogy az így alaposan kiképzett tanári gárda végzi el a gyűjtést a megye egész területén. Az első év tapasztalatai alapján azonban kiderült, hogy a nagy kiterjedésű somogyi községekben csak egy vagy két helyen tudja elvégezni a gyűjtést egy-egy pedagógus. Ezért 1966-ban az újonnan jelentkezők számára ismét kiképző tanfolyamot rendeztünk. A gyűjtések egy részét pedig végül is más megyék vállalkozásához hasonlóan — középiskolásokkal végeztettük el.

Meg kell mondanunk, hogy több községben a gyűjtéssel megbízott pedagógus nem végezte megfelelő alapossággal a gyűjtést, nem járta be az adatközlővel a határt, csak az érdekesebb neveket jegyezte föl. Ezért az ilyen községekben újra végeztettük a gyűjtést, más esetekben pedig az ellenőrzők egészítették ki a névanyagot. Ha a neveknek 50%-át az ellenőrző gyűjtötte össze, akkor a gyűjtők között az ő neve is fel van tüntetve. Amikor az eredetileg gyűjtött anyag használhatatlan volta miatt az ellenőrző voltaképpen maga végezte el a gyűjtést, csak az ő nevét írtuk ki.

1967 nyarán Balatonbogláron a földrajzinév-gyűjtők országos értekezletét rendezte meg Somogy megye és a Nyelvtudományi Intézet. Igen hasznosnak bizonyultak azok a tanácskozások is, amelyeket a gyűjtések ellenőrzőivel, egyben a névanyag közzétevőivel is folytattunk. E heves, bár mindig baráti jellegű vitákban sok kérdést tisztáztunk, és ennek a későbbi munkák során nagy hasznát láttuk. Igen gondosan kidolgoztuk az anyag közzétételének tartalmi és formai kérdéseit is. Erre azért volt szükség, mert a somogyi kötet a zalain túlmenően többet is tartalmaz, és ezért jobban kellett ügyelnünk a hellyel való takarékosságra is. A somogyi kötet közli a Pesty-féle gyűjtés adatait (ezt már az egri járás földrajzi neveinek gyűjteményében is megadtuk), továbbá a történészek kívánságára a kataszteri térképek előzményének, az 1852-ben készült ún. croquis-nak neveit is, végül pedig Jankó János „A Balaton-melléki lakosság néprajza" (Budapest, 1902.) című könyvében levő igen gazdag földrajzi névi anyagot is. E történeti adatokkal a somogyi névgyűjtemény lényegesen többet nyújt, mint a zalai. Bár így a somogyi kötetben több XIX. századi anyagot közlünk, mint az eddigiekben, most is — a zalaihoz hasonlóan — a ma élő névanyag összegyűjtése volt a fő gondunk. A megye egész történeti névanyagának összegyűjtése — hosszú esztendők fáradságos munkájával — később is elvégezhető, sőt véleményünk szerint el is végezendő.

Természetesen a fentebb jelzett források történeti névanyagának felvételével az ellenőrzők és a közzétevők sokkal nagyobb feladatot vállaltak magukra. E történeti anyag beiktatását ugyanis nem bíztuk és nem is bízhattuk az önkéntes gyűjtőkre, hanem a nagyobb szakismerettel rendelkező ellenőrzőkre és közzétevőkre.

2. A történeti anyag

a) A Pesty-féle anyag. Erről az egri járás névgyűjteményének bevezetésében már írtunk, de szükségesnek látjuk, hogy a legfontosabbakat a jelen kötet bevezetőjében megismételjük, illetőleg bővebben ki is fejtsük.

A múlt század hatvanas éveiben Pesty Frigyes történettudós kezdeményezésére hatósági segédlettel (a budai helytartótanács, az erdélyi főkormányzószék és a katonai hatóságok segítségével) községenként összeírták a földrajzi neveket. A gyűjtemény 68 kötetben a Széchényi Könyvtár kézirattárában megtalálható. A gyűjtést nem szakemberek, hanem a községek akkori vezetői, jegyzők, bírók, papok, tanítók végezték Pesty Frigyes tömör útmutatója szerint. Az összeírást végzők számára valamilyen eligazító tanfolyamot — tudomásunk szerint — nem tartottak. A gyűjtők tehát különféleképpen értelmezték Pesty utasításait. A gyűjtés ezért is vegyes értékű. Vannak községek, ahol a feljegyzők igen gondos munkát végeztek, több helyen viszont csak néhány nevet jegyeztek fel. De nemcsak a névanyag gazdagságában, illetőleg szűkös voltában van nagy egyenetlenség, hanem a nevek alakjának feljegyzésében is. Az összeírók nemigen törekedtek arra, hogy a név alaki (morfológiai) szerkezetét híven visszaadják. A gyűjtemény a tulajdonképpeni neveket sem aláhúzással, sem ritkítással nem emeli ki. Sok esetben nem lehet megállapítani, hogy meddig tart a névtest, mi a térszíni formára vagy a művelési ágra utaló szó.

A kérdőív rendszerének megfelelően a névanyagot nem földrajzi fekvés szerint írták össze a gyűjtők, hanem a kérdőív vezérszavai szerint csoportosították. Pl. Görgeteg község névanyagában:

D ű l ő k : Köblös vagy Lecze, Nagyhalastói, Kishalastói, Kanyatói [így !], Hidegkuti, Pecsenyéstói, Tanárok, Szőlőkre düllő, Bárkástói, Vöröshegyi, Devecseri, Jakabtói, Temetői, Nagy megyeri, Szélső, Mihálykutai, Kohány aljai, Keczehegyi, Bolhástói, Bételek, Takota, Pipagyujtói

K u t a k : Hidegkut, Pecsenyéstói kut, Bárkástói kut, Mihály, Kohány aljai.

A felsorolt példák mutatják a gyűjtők csoportosító (kategorizáló) eljárásának veszélyeit. Pesty kategóriáira a feljegyzők többnyire *-i* melléknévképzős alakban feleltek. Ezenkívül a két- vagy többelemű névből a *tó, dűlő, domb, szőlő, rét, puszta* stb. tagokat olyan esetekben is elhagyták, amikor a mai és a történeti névanyag tanúsága szerint ott kellene lenniük.

A Pesty-féle gyűjtésekben nem könnyű eldönteni, hogy a csoportosító szót *(domb, hegy, dűlő, szántó* stb.) mely nevekhez kell, illetőleg lehet hozzátenni, hogy megkapjuk az akkor járatos névalakot. Kiadványunkban az utóbb jelzett névelemet csak akkor tettük ki, r ö v i d í t v e (l. a rövidítések alatt), ha a névelem az eredeti kéziratban is ki volt írva. Ha a Pesty-féle kéziratból nem állapítható meg biztosan, hogy a c s o p o r t o s í t ó s z ó n é v e l e m - e v a g y s e m, akkor a v e z é r s z ó t a n t i q u a b e t ű v e l s z e d e t t ü k, é s c l é j e v e s s z ő t t e t t ü n k. Tehát pl. 222/148. *Devecseri*, d azt jelenti, hogy a *Devecseri* név a *dűlők* vezérszó után fordul elő, és így a *dűlő* szó a névhez is tartozhatott, de mivel ez nem biztos, a rövidítés nincs kurziválva.

Hogy mennyire nem ügyeltek a feljegyzők a nevek morfológiai szerkezetére, mutatják az ilyen típusú példák a Pesty-féle gyűjtésben: „az Öllevölgyi dülő Öllevölgye szép pusztáról kapta nevét" (Gige).

Az 1940-es évek elején Gróf Imre tanár és tanítványai az Államtudományi Intézet számára kicédulázták a gyűjtemény nagy részét, így Somogy megye neveit is. A kicédulázott anyag községenként egybegépelt (de az eredetivel egybe nem vetett) változata a Nyelvtudományi Intézet könyvtárában megtalálható. Gróf Imréék igyekeztek megállapítani a nevek alakját; e nevek rekonstrukciója pedig a mai névanyag alapján sem könnyű. Somogy és Heves megyei gyűjtőtapasztalataink szerint a Pesty-féle nevek 70—80%-a még ismeretes, de többnyire nem a kéziratban jelzett morfológiai alakban.

A Somogy megyei anyag ellenőrzése és szerkesztése során felmerült az a gondolat, hogy a Pesty-féle neveket a mai névanyag segítségével rekonstruáljuk. De erre a veszélyes feladatra nem vállalkoztunk, az anyagot úgy adjuk vissza, ahogy a kéziratban találtuk, következetlenségeivel együtt.

Előbb a Nyelvtudományi Intézetben található kicédulázott anyagot vetettük egybe a Pesty-féle eredeti kézirattal. Ezt a munkát Somogy megyével kapcsolatosan Hosszú Ferenc, Balogh Lajos, Hajdú Mihály és Király Lajos végezte el, a munkálatok kezdeti szakaszában részt vett Végh József is. Ők dolgozták ki a Pesty-féle anyag egybevetésének, ellenőrzésének és új kicédulázásának módszerét.

A közzétevők az ellenőrzött anyagot kapták kézhez, így próbálták a Pesty-féle neveket helyhez kötni. Az egyes községek névanyagának végén felsoroljuk azokat a Pesty-féle neveket, amelyeket a mai adatközlők nem ismernek. Így tehát nagy valószínűséggel meg lehet állapítani, hogy 100 év alatt mely nevek haltak ki.

Noha a Pesty-féle nevek morfológiai szerkezetének megállapításával és közzétételével munkatársaink sok időt töltöttek el, ahogy az egri kötetben is tettük, most is nyomatékosan figyelmeztetjük olvasóinkat, hogy az effajta neveket a morfológiai hűség szempontjából kellő fenntartással és óvatossággal kezeljék. Sok esetben a nevek olvasata is bizonytalan.

A Pesty-féle anyag közzétételét azért szorgalmazzák a néprajzosok és egyes nyelvész kutatók is, mert azt gondolhatnák, hogy a gyűjtések az akkori népi névadási módot tükrözik, ami természetesen nem egyezik az államigazgatási, sőt még a kataszteri térképek névrendszerével sem. Sajnos e gyűjtemény ezt egyáltalában nem mutatja. Pesty szűkszavú utasításai nem bizonyultak elegendőnek, az akkor népi névadási rendszert nem lehet a Pesty-féle anyagból megállapítani.

Pesty Frigyes gyűjteményének bírálatát elvégezte már Jankó János a fentebb idézett művében: „Ez óriási anyag rendszeres feldolgozás alá soha sem került; történészek egyes helynevek magyarázatánál bőségesen felhasználták ugyan, de egyes községek vagy területek névanyagát elemzés alá nem fogták, abból az ethnográphiai tanulságokat le nem vonták, arra pedig senki sem gondolt, hogy a gyűjtés módszerét megbírálja, az eredmény szerint tökéletesítse, továbbfejlessze s végül a gyűjtést rendszeresítse . . . Pesty tehát megadta a kitűnő módszert, úttörésével egyszerre óriási anyagot szerzett be, mely egyes kisebb kérdésekben sokszor kitűnően felhasználható, de egy adott vidék helyneveinek feldolgozásnál csak tájékoztató, de nem forrás; forrás csak annyiban, amennyiben olyan ma már életben nem levő helynevekről van szó, melyek a gyűjtemény keletkezése idején még élő nevekül használtattak." (I. m. 34—7.)

Meggondolandó, hogy érdemes-e a Pesty-féle névanyag filológiai pontosságra törekvő közzétételével az ellenőrzők és a közzétevők munkáját megterhelni. Nem volna-e bölcsebb csupán azt jelezni, hogy a név Pesty gyűjteményében szerepel, és csak az adatközlők által nem ismert (ez kb. annyit jelent, mint kihalt) neveket közzétenni.

Egy haszon mindenesetre származott Pesty anyagának felhasználásából a névanyag összegyűjtésekor. Az adatközlők e neveket hallva visszaemlékeznek olyan nevekre is, amelyek egyébként nem kerültek volna be a mai névgyűjteménybe.

b) A croquis-k anyaga. Az 1852. évből származó croquis-k a tagosítás előtt készültek, sok nevet tartalmaznak nemcsak a mellékleteken, hanem az összesítő térképeken is. E térképeket és tabellákat többnyire magyarul kevésbé jól tudó (német, csch) indzsellérek készítették. E nevek között is szerepelnek konstruált, mesterkélt nevek, amelyek a nyelvhasználatban nem voltak meg; pl. Balatonkiliti: *Ságvár Ádándi út közben,* Siójut: *Szőllők fölötti éjszaki, Szőllők fölötti déli, Ságvári határra.*

Ennek ellenére nagyon becsesek számunkra ezek az első kataszteri térképek, mert sok nevet tartalmaznak, és ezek lokalizálva vannak. Szakemberek készítették őket. Így e gyűjtemény kezelése kevésbé fárasztó, mint a Pesty-féle anyagé.

A croquis-k Somogy megyei névanyagát Király Lajos maga írta ki. Ezt az anyagot megkapták az ellenőrzők (közzétevők), és a mai névanyag alapján helyhez kötötték őket. Azokat a neveket, amelyeket az adatközlők nem ismertek, az egyes községek névgyűjteményének végén szintén közöljük.

A nem ismert nevek, esetleg problematikus nevek lokalizálása végett min-

den ellenőrző megtekintette az eredeti somogyi anyagot a kaposvári levéltárban. Az adatközlők által nem ismert neveket is a levéltárban az eredeti croquis-k alapján lokalizálták.

c) A kataszteri térképek. Némely községben nem voltak meg a tanácsházán a színes kataszteri birtokívek, térképek. Ezeket vagy a megyei levéltárban, vagy az Országos Levéltárban (MOL.) nézték meg az ellenőrzők. — Tekintve, hogy egy-egy községről több kataszteri térkép is készülhetett különböző időkben, a somogyi kötetben, ahogy ezt már az egriben is tettük, kiírtuk a felhasznált kataszteri térkép évszámát.

d) A Jankó János gyűjtötte nevek. Jankó János, a fiatalon elhunyt kiváló néprajzkutató fent említett munkájában a Balaton melletti községek földrajzi neveit is összegyűjtötte. E névanyag igen gazdag.

E neveket is felvettük a gyűjteményünkbe. Jankó belterületi neveit, főleg az utcaneveket — a lokalizálási nehézségek miatt (a gyakori névváltozásokra gondolunk) — nem közöltük. Jankó János nemcsak kitűnő néprajztudós volt, hanem a földrajzi nevek gyűjtéséhez is jó érzéke volt, gyűjtőmódszerében is sok újat nyújt.

3. A földrajzi köznevek

Már a balatonboglári értekezleten (vö. MNy. LXIV, 489—4) és a II. magyar névtudományi konferencián is beszéltünk arról, hogy szükség volna egy-egy tájegységben, járásban a földrajzi köznevek kis értelmező szótárát megadni (NytudÉrt. 70 sz. 88—9, 378 9, 386 8; vö. még Heves megye földrajzi nevei. I. Az egri járás. Bp., 1970. 10). Az önkéntes gyűjtő e feladattal nehezen tud megbirkózni, az ellenőrzőnek pedig nincs rá elég ideje. Somogy megyében Markó Imre 11 községben — sok adatközlő bevonásával összeállította az illető községben használatos földrajzi köznevek szótárát. Ez ugyan nem somogyi földrajzi köznévi értelmező szótár, de a kiválasztott községek nagyjából mégis képviselik az egész megye nyelvhasználatát. Természetesen vannak Markó gyűjteményében is olyan földrajzi nevek, amelyek csak egészen szűk körben ismeretesek. A községek kiválasztásának szempontjairól, a gyűjtés és a közzététel módszeréről a kötet megfelelő fejezetének elején számol be Markó Imre.

4. A gyűjtés sajátos somogyi problémái

Somogy megye községeinek egy része a Balaton partján fekszik. A Balatonparti községek határterületének egyes adatai szokatlanul nagyok. Ennek az a magyarázata, hogy a katasztrális holdakba a községhez tartozó Balaton víztükrét is beleszámítják.

A község határának, bel- és külterületének megállapításában a gyűjtés idejének állapotát vettük figyelembe. Nem rendeztük át az anyagot az időközben bekövetkezett területátcsatolások miatt sem. Így pl. Balatonszabadi fürdőterülete Balatonszabadi község névanyagában szerepel, noha közben már Siófokhoz csatolták. Szintén Siófokhoz tartozik ma már Balatonkiliti, de a mi gyűjteményükben még önálló községként van felvéve a gyűjtés idején fennálló állapotnak megfelelően.

A balatoni új fürdőtelepeken alig van régi népi utcanév vagy belterületi megnevezés, így tehát — ha ez a helyzet — csak a mai hivatalos utcaneveket

közöljük szögletesen zárójelben. Nehezebb kérdés a fontosabb házak, villák nevének megnevezése. Előzetes tanácskozásainkon többször foglalkoztunk ezzel a kérdéssel is. Nem tartottuk szükségesnek, hogy a kispolgári és polgári villanevek névgyűjteményünkbe bekerüljenek, mint pl. *Koplalta-lak, Vár-lak* stb. Gyűjtőink, ellenőrzőink azonban nem jártak el teljesen egyöntetűen. Így pl. a fonyódi járás névanyagában viszonylag több a villamegnevezés (ezek általában régi és nagy épületeket jelölnek). A szerkesztők nem húzgálták ki a neveket, mert akkor az egész község anyagát újra kellett volna számozni.

A szerkesztők nem húztak ki nevet más okok miatt sem. Így pl. több község belterületén vannak nevek, amelyeknek nem éreznénk hiányát. Ilyen nevekre gondolunk, mint pl. *Templom, Tanácsháza, Futbalpálya, Szeszfőzde*. A gyűjtés, ellenőrzés és közzététel e tekintetben nem teljesen egyöntetű (10 ellenőrző és közzétevő működött közre). Egyik-másik gyűjtésben több ilyen jellegű belterületi név szerepel, mint a másikban.

Gondunk volt a Balaton mellett a régi halászóhelyek nevének feljegyzése is. Ebben segítségünkre volt Jankó János gyűjtése, továbbá Reőthy Ferenc, balatonszemesi tanár külön e tárgyú gyűjteménye is.

5. A gyűjtési feladatok határai

A földrajzi nevek gyűjtésének eredményeit több tudományág hasznosítja, sőt segítséget jelentenek gyűjteményeink az államigazgatási térképek elkészítésében is. Ebből következik, hogy gyűjtési tervünk készítése közben a rokon tudományok vagy a térképészet különféle igényekkel lépnek fel. Ezek közül a megvalósíthatókat teljesítjük is. De egy bizonyos határon túl nem vehetünk terheket a vállunkra, mert ez a munkálatok befejezését nagyban késleltetné. Néhány kétségtelenül nem haszontalan, de nem teljesíthető kívánalmat megemlítünk. A történészek, néprajzosok szeretnék, ha több történeti anyagot vennénk fel. Mi a XIX. század közepénél régibb anyaggal nagy tájegységre kiterjedő gyűjtéseinkben nem foglalkozhatunk. A térképészek szívesen vennék, ha jelölnénk, hogy egy név mekkora területet jelöl. Ezelőtt 25—30 évvel egyes gyűjtők nyilakkal próbálták a nevek kiterjedési határát megadni. Mi erről lemondunk, mert ezek a nyilazások sem adnak teljesen igaz képet. Mi csak azt jelöljük, ha megállapítható, hogy egy-egy összefoglaló névhez tartozik még néhány kisebb területet jelölő név. Somogy megyében terveztük, hogy az összefoglaló jellegű nevek sorszámát a térképen kövér számmal jelezzük. De ezt nem tudnánk következetesen végrehajtani. Ezért inkább lemondtunk róla. — Egyébként meg kell jegyezni, hogy egy-egy nagyobb terület összefoglaló nevének határa a népi tudatban nem egyezik meg a kataszteri térképeken levő névhatárokkal. Tudjuk, hogy a térképész egy-egy területen néha 6—8 név közül választott ki kettőt, és ezeket széjjelhúzva írta fel a térképre egy nagyobb terület megjelölésére. A térképet ismerő parasztemberekre hatással van a topográfusok ezen eljárása. A színes birtokíveken szereplő kataszteri név írott alakja és kiterjedési határa nagy tekintély a térképet ismerő parasztemberek szemében.

Nagyobb gondunk, amit legjobb igyekezetünk szerint sem tudunk ilyen nagyarányú gyűjtéseknél megvalósítani, a kisebb jelentőségű utak, dűlőutak felrajzolása a térképre. Néha kisebb árkok, erek, kanálisok helyének jelölése sem volt lehetséges. Ilyen esetekben csupán egy számot írunk.

6. A névanyag közzététele

Somogy megye földrajzi neveinek összegyűjtését nem szakképzett, hanem önkéntes gyűjtők végezték, többnyire pedagógusok és gimnazisták. Gyűjtésüket nyelvészek, nyelvészetileg képzett tanárok előbb íróasztal mellett, majd a helyszínen is ellenőrizték. Az ellenőrzők egyúttal a névanyag közzétevői is.

A közzétevés a gyűjtéshez hasonlóan azzal a módszerrel történt, ahogy ezt a zalai kötetben és az egriben megírtuk. Erre most csak hivatkozunk.

A legfontosabbat mégis megismételjük. A somogyi névgyűjtemény is adattár. A gyűjtő, ellenőrző, közzétevő és a szerkesztők a nevek magyarázatára vonatkozó véleményüket nem közlik. A kiadványban a gyűjtők az adatközlőknek olykor tárgyilagos felvilágosításait, helytörténeti magyarázatait, máskor pedig népetimológiáit, mondáit, egyéb folklór jellegű közleményeit nyújtják. E magyarázó szövegek azonban csak tartalmilag népiek, megfogalmazásuk legtöbbször a gyűjtőtől vagy az ellenőrzőtől származik. E népi magyarázatok és olykor történelmi adatok valóságértékéért sem a közzétevők, sem a szerkesztők felelősséget nem vállalnak. A népi hiedelmeknek van valamelyes történeti alapjuk. A népi magyarázatok egyenkénti megvizsgálása a jövendő tudományos kutatás feladata lesz majd.

A névtani szempontoknak megfelelően nagy gondot fordítottunk arra, hogy a nevek pontos változatait — különös tekintettel a nevek alaktani szerkezetére — összegyűjtsük és közöljük. Pl. 232/33. *Szellősi-éggyes: Szellősi-éggyestábla.*

A régészeti leletek-re való utalás, sajnos, nem teljesen egyöntetű a kötetben. Ellenőrzőink többsége csupán csak annyit említ, hogy régészeti leletet találtak az illető földrajzi ponton, vagy pedig felsorolja, hogy csontokat, cserepeket stb. Egy-két közzétevőnk (pl. Király Lajos) a régészekkel konzultálva pontosabb adatokat is közöl.

7. A névanyag hangjelölése

A hangtani feljegyzésekben a zalai gyűjtéshez hasonlóan szerények voltunk. Gyűjtőinktől és ellenőrzőinktől azt kívántuk meg csupán, hogy jelöljék a zárt *ë* hangot, a magánhangzók hosszúságát, rövidségét, a köznyelvitől eltérő hasonulást (pl. 56/30. *Kizs-Váráng)*, és a kiejtésnek megfelelően írják fel a köznyelvi helyesírással *ly*-nal jelölt hang értékét, tehát a valóságnak megfelelően írjanak *j* vagy *l* hangot. A hangszínárnyalatok jelzéséről lemondtunk.

Somogy megye nagy része *ö*-ző. Az *ö*-ző nyelvterületen pedig előfordul, hogy a köznyelvhez közeledők az *ö* hangot elhagyván nyílt *e* hangot ejtenek. Néhány közzétevőnk ezt a most terjedő hangtani sajátságot is jelezni akarta, tehát *ö*-ző területen *kender, Erzsébet, fészek* alakokat akart közölni. Ezek valóban élő parole nyelvi tények. Úgy gondoltuk azonban, hogy egy nem szakértő gárdától összegyűjtött anyagban inkább zavart keltő, ha a csak most terjedni kezdő, a lakosság zömének nyelvállapotát nem jellemző hangtani sajátságokat közölnénk. Ezért mi jelen kötetünkben csupán arra törekedtünk, hogy a hagyományos, a falu többsége nyelvhasználatában élő alakokat vegyük be a gyűjteményünkbe. Az egyes hangtani jelenségek, pl. az *ö*-zés kopását a

földrajzi nevekben egy-egy kisebb terület névanyagának összegyűjtésekor érdemes tanulmányozni. Ehhez azonban hosszabb idő szükséges.

A hangtani variációkat gyűjtöttük, de helykímélés céljából csak a hagyományos és nyelvjárási eredetű változatokat vettük be. Lemondtunk az adatközlőink által szívesen használt köznyelvies alakok közléséről, mert így az olvasóban félreértést, zavart támasztottunk volna.

A közzétevésben alkalmaztuk az Akadémia Magyar Nyelvtudományi Munkabizottsága által az önkéntes gyűjtők számára elfogadott és a Magyar Nyelvőr XCIV, 94—98 megjelent hangjelölési útmutatót. Ez a nyelvjárási hangjelölést az eddigieknél még egyszerűbbé kívánja tenni, vagyis — ahol lehet — a köznyelvi helyesírást alkalmazza (de a zárt *ë* hangot feltünteti), a köznyelvivel megegyező hasonulást nem jelöli. Az útmutató szerint a ragozott és képzett szavakat is elemeik helyesírását megtartva a köznyelvi helyesírás szerint írjuk, függetlenül attól, hogy történt-e összeolvadás, nyúlás. Ezt annyival inkább tehetjük, mert a ragozott és képzett szavak ejtésmódja – az *l* + *j* hangkapcsolat kivételével — az egész országban egységes. Az így feljegyzett szavak ejtésmódjának megállapítása magyar ember számára nem jelent gondot. Tehát mi is a somogyi kötetben *utja*, *kutja*, *rétje*, *fődje* alakokat írtunk. A *vőggye* alakot azonban a félreértés elkerülése végett a kiejtésnek megfelelően közöltük.

Ha a névelemek értelme, jelentése nem világos a mai nyelvérzék számára, akkor fonetikusan írjuk a szót. Az ellenőrzők, közzétevők figyelmét felhívtuk, hogy pl. 56/112. *Kalazsd* 43/108. *Részkut* nevekben ne gondoljanak a *Kalas* és *Réz* szótőre. Még olyankor is fonetikusan írják e neveket, ha netán a történeti anyagban *Kalasd* és *Rézkut* van. Ugyanígy fonetikusan írjuk a következőt: 56/98. *Naccó* (és nem: *Nagy-szó*). Fonetikusan írjuk és egybe a következőt: 155/47. *Zsibrató*, mert elemeit a mai nyelvérzék nem tudja megállapítani.

A német és a déli szláv (szlovén, horvát) neveket magyar fonetikus írással közöljük. A déli szláv neveket a gyűjtők és az ellenőrzők olyan pedagógusok vagy más közreműködők segítségével jegyezték fel, illetőleg ellenőrizték, akik jól beszélték az illető déli szláv nyelvet.

A horvát községekben *a* betűvel jelöljük a lakosság többsége által valószínűleg illabialisan ejtett hangot: *à*. Így Lakócsa, Potony, Szentborbás, Tótújfalu községekben. Az eredetileg szlovén anyanyelvű Tarany község teljesen elmagyarosodott. Itt tehát ez a jelölési probléma nem fordul elő.

A német nevek egybeírása, különírása szempontjából igyekeztük a német gyakorlatot alkalmazni.

8. A névanyag helyesírásának néhány kérdése: egybeírás, kötőjeles írás, különírás

A közzétevő, még inkább a szerkesztő számára nagy gond a névanyag helyesírása. Névkutatóink 20–30 évvel előbb vagy egybeírták a földrajzi neveket, vagy pedig különírták. A kérdésnek általában nem tulajdonítottak jelentőséget. Tudományos szempontból mindegy, hogy milyen helyesírási elvben állapodunk meg. Fontos azonban, hogy a 10 közzétevő összeállításában megjelenő könyvben valamelyes egységre törekedjünk. Zala megye földrajzi nevei kiadásában Papp László és Végh József az akadémiai helyesírás alapján álla-

podtak meg egy eljárási módban. Ezt alkalmaztuk az egri kötetben is. Közben megjelent Fábián Pál, Földi Ervin, ifj. Hőnyi Ede: A földrajzi nevek és megjelölések írásának szabályai. Budapest, 1965. Ezt a logikus, de nem könnyű írásmódot lehet alkalmazni az államigazgatási térképeken. Mi azonban nem követhetjük, mert a mai névanyagban még sok olyan típus szerepel, amely a fenti szabályzatban nem fordul elő. Mi egy egyszerű, sematikus helyesírási elvet próbálunk megvalósítani tudományos kiadványainkban. Ennek a lényege az, hogy a tulajdonságjelzős összetételeket kötőjellel írjuk: (pl. 154/29. *Vasuti-dülő)*, a jelölt birtokos összetételeket külön szóba írjuk (pl. *Berek ajja)*. Az olyan névelemeket, amelyek több szóból állanak, de a köznyelvi helyesírás szerint is egybeirandók (pl.: *kőhíd, fahíd; paptag, kanászház; malomárok; hegytető;* stb), mi is egybeírtuk. A belterületen az *út, utca*, a *tér*, a *szög*, a *sarok*, a *köz, kert, temető, templom, iskola* elé nem tettünk kötőjelet. Külterületen az *út* elé kötőjelet írtunk.

Ha a második tag földrajzi köznév: térszíni formákra utaló, mint *hegy, völgy, árok, domb, tető, púp, nyelv, horgos*, továbbá művelési ágra mutat, mint *berek, tölles* 'tölgyes', *nyires* stb., akkor ezeket kisbetűvel írtuk. Ha azonban a második elem tulajdonnév (vagy tulajdonnévből képzett *-i* képzős melléknév), továbbá, ha a mai nyelvérzék számára nem érthető, akkor ezeket nagybetűvel írtuk. Példák: 230/77. *Fősö-Lóka*, 233/77. *Fősö-Böhönyei-dülő*, 153/74. *Küsö-Csányi-berök*. Meggondolandó, nem volna-e jó legközelebbi névgyűjteményünk helyesírásában gyökeres egyszerűsítéseket alkalmaznunk.

A croquis-k, a kataszteri térkép, a Pesty-féle gyűjtés adatait az eredeti (tehát nem a mai) helyesírás szerint közöltük úgy, ahogy ezt a kataszteri térképek esetében az önkéntes gyűjtők, a croquis-król és a Pesty-féle anyagból a tudományos kutatók kiírták. A Pesty-féle nevek (fentebb már többször jelzett) természetéből következik, hogy igen sok esetben nehéz eldönteni, mi van egybeírva és mi van külön. Mi az ellenőrző, illetve a közzétevő olvasatát fogadtuk el. Mondanunk sem kell, hogy e nevek egybeírása vagy különírása névtudományi szempontból jóformán lényegtelen, hiszen a Pesty-féle gyűjtés készítői e tekintetben semmiféle álláspontra nem törekedtek.

*

A közzétevők és a szerkesztők hálásan köszönik a gyűjtők, az adatközlők, a járási szervezők, szakfelügyelők, a tanácsok, a termelőszövetkezetek, az állami gazdaságok, a levéltárak, az Országos Földügyi és Térképészeti Hivatal, a Somogy megyei Földhivatal szíves segítségét.

ÚTBAIGAZÍTÁS AZ ADATTÁR HASZNÁLATÁHOZ

Az adattár tudományos célokra készült, tehát szűkszavú. Helykímélés végett a helytörténeti vonatkozásokat és más népi felvilágosításokat is csak egészen röviden adjuk meg.

Az első bekezdés a község népi nevét, *hol, honnan, hová* kérdésre felelő és *-i* melléknévképzős alakját közli. E bekezdésbe kerül a falu nevének eredetére vonatkozó népi magyarázat és a falucsófoló is (ha ilyen van). Az első bekezdésben adjuk meg a község területének és lakosságának számadatait is. — A köz-

ségek egybeolvadását és különválását is az első bekezdésben jelezzük az 1967-ben kiadott Helységnévtárra hivatkozva. Itt említjük még meg, hogy a névtárban a külterületi lakott helyek neveinél a Helységnévtár adatait is közöljük. Ez utóbbi rövidítése: Hn.

A második bekezdés nyújtja a belterület neveit, a harmadik a külterületéit. A sorszám után következik a kérdéses terület, földrajzi pont népi neve (és változatai). A változatok közé kettőspontot tettünk pl. 155/43. *Hunyadi-rét: Ménös-legelló.* A népi név, illetőleg változatai után szögletes zárójelben következik belterületen az utca, tér, köz, szög stb. hivatalos neve, külterületen pedig az ún. történeti név. Az utóbbihoz tartoznak a következők: az 1852-ből származó első kataszteri térkép, szaknevén croquis, a kataszteri térkép nevei, a Pesty-féle adatok, végül a Balaton melléki községekben Jankó gyűjtésének nevei.

Az egytagú népi névnél megadjuk a *hová* kérdésre felelő alak végződését is, pl. 166/350. *Möggyes,-be*, 227/60. *Sánc,-ba.* (A többtagú neveknél — a község- és településnév kivételével — még ezt az egy határozóragos alakot sem adjuk meg, mert ez nagy megterhelést jelentett volna mind a gyűjtőknek, mind az ellenőrzőknek.)

Ha a hivatalos utcanév vagy a croquis, a kataszteri térkép adata, a Pesty-féle és Jankó-féle név a népi névvel megegyezik, csupán kis hangtani, főleg pedig helyesírási különbséget mutat, akkor e fentebb említett neveket nem írjuk ki, hanem az azonosságra utaló tilde (~) jelet alkalmazzuk. Pl. 166/345. *Kopaszhegy* [K. P. ~] Ha félreértés fordulhat elő, akkor kiírtuk a szögletes zárójelben újra a nevet pl. 56/20. *Fé-mező* (C. K. P. *Félmező).* A szögletes zárójelben levő tilde jel [~] mindig a népi névre vonatkozik. Ha a népi névnek több morfológiai változata van, akkor a tildével való rövidítés jelét nem alkalmazhatjuk.

Az ún. történelmi névanyagban a térszínformára utaló második elemet (pl. *hegy, völgy, patak, domb, szőlő* stb.) rövidítettük. Nem csupán helykímélés végett használtuk e rövidítéseket, hanem azért is, mert az ún. történeti anyagban (croquis, kataszteri, Pesty stb.) bizonytalan egyes köznévi elemek írásmódja; pl. *szőlő, szöllő, szőllő, düllő* és *dülő, ut* és *út.*

Ha a Pesty-névanyagban vagy egyéb történeti anyagban a térszínformára utaló második, harmadik elem hozzátartozik a névhez, akkor ezt rövidítve bár, kurzívan szedetjük; pl.: 154/3. *Piac r*, 160/366. C. P. *Ana h*, 170/144. *Cseriti d.* E most idézett példákat olvasóink könnyen megérthetik: *Piac rét, Ana hegy, Cseriti dűlő.*

Ha azonban a kategorizáló szó nem tartozik a névhez, akkor a térszíni formára utaló rövidítés előtt vesszőt tettünk; pl.: 154/30 P. *Kertek allyai*, sz., 154/42: P. *Gáth melléki*, sz. Ez utóbbi példákban azért tettünk az antikvával szedett „sz" betű előtt vesszőt, hogy jelezzük: a közzétevő olvasata szerint a szántóra utaló „sz" valószínűleg nem tartozhatik a névhez.

Ha a történeti anyagban a második elem külön volt írva, akkor azt rövidítettük (a rövidítésjegyzéket l. lentebb); pl. 41/77. C. *Paray szó* P. *Parrag szó*, sz. Ha azonban a történeti anyagban a második névelem egybe van írva az elsővel, akkor ezt a téves olvasatok elkerülése végett nem rövidíthetjük; pl. 41/83. C. *Porszőllő* P. *Por szó* J. *Porszöllő.*

A következő adat: „166/313. *Kis-högy* [K. ~ P. ~ *i*, szó] Ds, sz, szó" így olvasandó: a népi név *Kis-högy*, a kataszteri név *Kis hegy*, a Pesty anyagban a tildéhez tapadó és kurzívan szedett *i*, majd az utána vesszővel elválasztott

és sző-vel jelzett rövidítés azt jelent: *Kishöggyi*, szőlő. A szőlő az utóbbi esetben az ellenőrző, közzétevő véleménye szerint nem tartozhatott a névhez.

E rövidítések alkalmazásával megnehezítjük egy kissé az adattár használatát, de reméljük, olvasóink megértik, hogy a fent jelzett okok miatt kénytelenek voltunk ezt a megoldást igénybe venni.

A szögletes zárójel után az eddigi köteteink gyakorlata szerint következnek nagybetűvel a térszínformára utaló rövidítések, kisbetűvel pedig a művelésre vonatkozó rövidítések.

Ezután adjuk az adatközlők tárgyi közléseit, névmagyarázatait, mondáit, hiedelmeit, rövidített alakban.

Mint fentebb jeleztük az ellenőrzők igyekeztek megállapítani, hogy az ún. történeti nevek közül melyet ismernek és melyet nem ismernek az adatközlők. A negyedik bekezdésben tehát az adatközlők által nem ismert neveket közöljük. E szakasz végén jelezzük a felhasznált kataszteri térkép készítési évét is.

A névgyűjtemény után megadjuk a gyűjtők és az adatközlők nevét is.

A RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

1. A művelési ágak, a történeti anyagban szereplő különírt köznévi utótagok, a Pesty-féle gyűjtésből származó csoportosító szavak rövidítései

á = árok
ak = akácos
bo = bokros
cs = csatorna
csa = csapás
d = dűlő
do = domb
e = erdő
gy = gyümölcsös
h = hegy
ka = kaszáló
ke = kert
kú = kút
l = legelő
le = legelőerdő
m = major
me = mező
p = parlag
pa = patak
pu = puszta
r = rét
sz = szántó
sző = szőlő
t = tó
u = utca
ú = út
v = víz
vö = völgy

Ezenkívül a croquis-ból közölt anyagban előfordulnak eredeti rövidítések: pl. k, kel. = keleti, ny, nyug. = nyugati stb.

2. A térszínformák, vízrajzi megjelölések, tereptárgyak stb. rövidítései

Á = árok
Cs = csatorna
Csa = csapás
Do = domb
Doo = domboldal
Ds = dombos
Dt = dombtető
F = forrás
Fr = falurész
Fs = felsnik
G = gödör
H = hegy
Ho = horhos
Hr = határrész
Ke = kereszt
Kö = köz

Kú = kút
Lh = lakott hely
M = major
Mf = mélyenfekvő
Mo = mocsár
Pa = patak
Pu = puszta
S = sík
Szo = szobor
T = tó
Té = tér
U = utca
Ú = út
Ur = utcarész
V = vizenyős
Vm = vízmosás
Vö = völgy

3. Egyéb rövidítések

C. = croquis, az 1852-es kataszteri térkép
Fcs. = falucsúfoló
Hn. = az 1967-es Helységnévtár adatai
J. = Jankó János Balaton menti gyűjtése 1902-ből
K. = kataszteri térkép, más néven színes birtokvázlat
MOL. = Magyar Országos Levéltár
P. = Pesty Frigyes 1864. évi helynévgyűjteménye
SmL. = Somogy megyei Levéltár

Az itt leírtakon kívül egyéb művelési ágat, névelemet, térszínformát stb. nem rövidítettünk, hanem a teljes alakot írtuk ki. Pl.: Híd, Szeszfőzde, templom, temető stb.

DIE GEOGRAPHISCHEN NAMEN DES KOMITATS SOMOGY

Unter Anleitung von J. Végh und Leitung von I. Várkonyi, L. Király, gesammelt von Pädagogen und anderen freiwilligen Sammlern des Komitats Somogy. Herausgegeben von L. Balogh, M. Hajdú, F. Hosszú, L. Király, I. L. Markó, F. Ördög, J. Pesti, J. Szabó, L. Szabó. Redigiert von L. Papp und J. Végh.

Die Sammlung der geographischen Namen des Komitats Somogy wurde von einem führenden Funktionär des Komitatsrats, von Imre Várkonyi, bereits im Jahre 1965, nach Erscheinung der geographischen Namen des Komitats Zala angeregt. Diese Publikation aus Zala fand die Anerkennung der Fachleute und spornte auch andere Komitate zur Verwirklichung ähnlicher Arbeiten an.

Bei der Sammlung in Somogy wurden die Erfahrungen der Bahnbrecher in Zala nutzbar gemacht. Der wissenschaftliche Plan der Sammelarbeiten wurde seitens des Komitats Somogy von Imre Várkonyi und Lajos Király und seitens des Sprachwissenschaftlichen Instituts der Akademie von József Végh, László Papp und Lajos Balogh ausgearbeitet. An dieser Arbeit haben noch tätigen Anteil genommen die zwei Hauptmitarbeiter der Sammlung in Zala, Ferenc Ördög und Imre Markó, sowie diejenigen, die die Sammlung kontrollierten und veröffentlichten.

Zwecks Vorbereitung der Sammlung wurden Kurse veranstaltet. Das Material wurde von Pädagogen, Gymnasiasten und anderen freiwilligen Mitarbeitern aufgezeichnet. Das von Nicht-Fachleuten gesammelte Material wurde von Linguisten und in der Sprachlehre besser bewandten Mittelschullehrern zuerst am Schreibtisch, sodann auch auf dem Gelände überprüft. Die Redaktionsarbeiten des Bandes fanden im Sprachwissenschaftlichen Institut der Akademie statt. Die Materialsammlung auf dem Gelände dauerte von 1965 bis 1968. Im Jahre 1969 wurde die Kontrolle des Materials von Fachleuten vorgenommen. Die Publikationsarbeiten und die Redigierung wurden im Jahre 1970 und 1971 ausgeführt.

Die Sammlung wurde nach folgenden Grundsätzen bzw. Zielsetzungen ausgeführt:

1. Sie soll das lebendige Namenmaterial der Innen und Außenflur jeder Gemeinde vollständig erfassen, also nicht nur das als interessante Material ausweisen, sondern alle Namen und ihre Synonyme (sogar auch die phonetischen Varianten der Namen), u. zw. auch in den Fällen, in denen Flurteile, Schläge, Brunnen, Wiesen usw. nach ihrem Eigentümer benannt wurden.

2. Die Namen sind genau nach der volkssprachlichen mundartlichen Lautung aufzuzeichen. Bei der phonetischen Aufzeichnung handelte es sich jedoch nur um die phonematische Unterscheidung, d. h. die Auszeichnung der geringfügigeren, feineren Unterschiede in der Bildung der einzelnen Laute wurde von den freiwilligen Sammlern nicht verlangt. Außer den volks-

sprachlichen Namen waren auch die auf den amtlichen Katasterkarten der Gemeinden geführten Namen und die heutigen amtlichen Namen im inneren Gemeindegebiet zu vermerken. Diese zweierlei Namen sind in unserer Veröffentlichung nach den volksüblichen Namen in eckigen Klammern ausgewiesen.

3. Die Sammler hatten mit Flurhütern die ganze Flur zu begehen, damit nicht nur die Namen der größeren Flurteile, sondern auch die der kleineren in die Sammlung aufgenommen wurden. In der Anweisung zur Sammlung wurde dementsprechend ausführlich aufgezählt, was die Sammler aufzuzeichnen hatten: in der Gemeinde die Namen von Straßen (Gassen), Plätzen, Durchgängen, Dorfteilen, Bächen, Brücken, Brunnen, auch dem Namen nach bekannteren Häusern (z. B. Hirtenhaus, nach dem Eigentümer benannte Häuser), Gruben (Brüchen), Gräben, Kreuzen, Gärten, Friedhöfen; in der Gemeindemark die Flurteile bzw. Schläge, innerhalb der Schläge die kleineren Feldstücke, Weinberge, Hügel, Täler, Gräben, Hohlwege, Flüsse, Bäche, Brunnen, Quellen, Sümpfe; in den Wäldern die einzelnen Waldteile, Schläge, Försterhäuser, Schneiden, Kahlschläge, Wildgehege, Seen, Teiche, Wiesen, Weiden, Äckern Gärten, Obstgärten usw.

4. Der Sammler hatte anhand der Katasterkarten, bzw. ihrer Übersichtskarten entsprechende Kartenskizzen aufzusetzen und in diesen die Namen verweisenden Nummern einzutragen. Der Sammler sollte danach trachten, die Namen möglichst genau zu lokalisieren.

5. Der Sammler hatte auch aufzuzeichnen, was die Gewährsleute von der Herkunft der Namen wußten, des weiteren die einschlägigen Ortssagen und sonstiges Folklorematerial aufzuschreiben. Hierbei war es wesentlich, daß der Sammler seine Ansichten, seine Meinung nicht mit diesen naiven Erklärungen vermischte. Vielmehr hatte er seine diesbezüglichen Erwägungen immer deutlich davon abzusetzen was er aus der Volksüberlieferung aufgezeichnet hatte. Es ist besser, wenn solche Meinungen der Sammler nicht in das gesammelte Material geraten. (Der vorliegende Band bringt solches Material auch nicht.) Der Sammler hatte auch zu vermerken, ob in der Gemeinde archäologische Funde gemacht wurden (Knochenfunde, Gefäße usw.).

Der Band über den Komitat Somogy enthält etwas mehr schriftliches (historisches) Material als der Band über Zala. Es wurden in die Sammlung auch die Namen der etwa vor 100 Jahren erschienenen Pesty-Sammlung mit aufgenommen.

In der Handschriftensammlung der Landesbibliothek Széchényi (Országos Széchényi Könyvtár) haben wir aus den 60-er Jahren des vorigen Jahrhunderts ein Manuskript von F. Pesty, betitelt: Helységnévtár (Ortsregister; Signatur: Fol. Hung. 1114). Die in 68 Faszikeln verwahrte Sammlung enthält nicht nur die Ortsnamen, sondern auch die wichtigeren Flurnamen. Die Sammlung des Materials wurde damals auf Grund eines offiziellen staatlichen Aufrufs von den Ortsgemeinden durchgeführt. Je nach dem Interesse des mit der Sammlung Beauftragten finden wir aus einzelnen Gemeinden ein sehr wertvolles und reiches Namenmaterial, aus anderen wiederum nur die Namen der großen Einheiten. Aber die Pesty-Sammlung ist meins nicht nur wegen des Reichtums bzw. der Knappheit der Namen, sondern auch deshalb, weil die damaligen nicht fachkundigen Aufzeichner: die Schultheißen, Lehrer, Pfarrer, Dorfnotare, gar nicht bestrebt waren, die genaue morphologische Struktur der Namen zu wiedergeben. Die volkssprachliche Namengebung ist aus den Sammlungen nicht ersichtlich. Wir sind bestrebt die Angaben der Pesty-

Sammlung samt ihren Inkonsequenzen zu wiedergeben. Außer den Pesty-Sammlung und den Angaben der o. g., heute meistens noch allgemein gebräuchlichen Katasterkarten wurden in das Material auch die Angaben der im Jahre 1852 zusammengestellten Croquis, der Vorfahren der Katasterkarten in das Material aufgenommen. Diese Karten wurden meistens von Ingenieuren verfertigt, die ungarisch weniger gut konnten, da sie aber Fachleute waren, ist ihre Arbeit eine konsequente, und leicht zu benutzen.

Aus den Gemeinden der Balatongegend wurde außerdem auch die Sammlung des Ethnographen János Jankó aus 1902 mit aufgenommen. Das Pesty-Material, sowie die Namen der Croquis wurden nicht von den freiwilligen Sammlern, sondern den kontrollierenden Personen, den Veröffentlichern in die Namensammlung aufgenommen.

Obwohl der Band aus Somogy auf diese Weise mehr schriftliche (geschichtliche) Belege enthält, wurde auch darin nicht auf die Zeiten vor dem 19. Jh. zurückgegriffen. Auch hier leitete uns das Grundprinzip der Aufzeichnung des heute lebendigen volkssprachlichen Namenmaterials samt seinen lexikalischen, morphologischen und in gewissen Fällen sogar (insofern die Redakteure es für richtig hielten) phonetischen Varianten.

Die im Kreise der Bevölkerung deutscher und südslawischer Muttersprache gesammelten Namen bringen wir in ungarischer phonetischer Transkription. Die Namen in den Gemeinden südslawischer Sprache wurden mit Hilfe der Pädagogen oder anderer Mitwirkenden, die der betreffenden Sprache mächtig waren, aufgezeichnet, sowie von den Sammlern und den kontrollierenden Personen kontrolliert.

HINWEISE FÜR DEN GEBRAUCH DER DATENSAMMLUNG

Die Datensammlung dient wissenschaftlichen Zwecken: sie ist daher kurz und bündig gefaßt. Das Namenmaterial wird in der Folge der auf der Kartenskizze vermerkten Zahlen angeführt. Der erste Absatz enthält den volkssprachlichen (mundartlichen) Namen der Gemeinde sodann dessen suffigierte Formen auf die Fragen *hol* (wo)?, *honnan* (woher)?, *hová* (wohin)? sowie die adjektivische Ableitung auf *-i* (z. B. *siófoki* aus *Siófok)*. Im ersten Absatz sind die volksetymologischen Varianten in Bezug auf die Herkunft des Dorfnamen, sowie die Spottnamen des Dorfes angegeben, wenn es welche gibt. Danach folgen die Angaben über die Größe der Gemeindemark und der Bevölkerungszahl. Im ersten Absatz wird angegeben, wenn Zusammenschlüße von Dörfern stattgefunden haben oder wenn einige Dorfteile zu selbständigen Dörfern geworden sind. Diese letzteren Angaben sind dem im Jahre 1967 herausgegebenen offiziellen Ortsregister entnommen.

Mit einem neuen Absatz folgt dann das Namenmaterial des inneren und aufs neue abgesetzt des äußeren Gemeindegebietes. Im vierten Absatz bringen wir jene Namen, die in den amtlichen und historischen Quellen vorkommen, unseren Gewährsleuten jedoch nicht mehr bekannt sind. Im fünften Absatz bringen wir (mit Petit gesetzt) die Namen der Sammler und Gewährsleute (bei der letzteren mit Altersangabe).

Die Datensammlung führt nach der Bezugsnummer den volkssprachlichen (mundartlichen) Namen des betreffenden geographischen Ortes oder Gebiets usw. an, danach — in eckigen Klammern die aus den schriftlichen

Quellen stammenden Namen. In den eckigen Klammern sind auf erster Stelle diejenigen Namen gebracht, welche in den sog. Croquis, den ersten Katasterkarten aus 1852 enthalten sind (Abkürzung: C.), dann die Angaben der gegenwärtig größtenteils noch gebräuchlichen Katasterkarten (Abkürzung: K.; das Herstellungsjahr der Letzteren ist im vierten Absatz angegeben).

Nach dem Namenbelege der Katasterkarten folgen die Angaben der handschriftlichen Pesty-Zusammenschreibung (Abkürzung: P.) und schließlich für die Gemeinden der Balatongegend bringen wir die Angaben der Namensammlung, die im Buch von János Jankó unter dem Titel „A Balaton-melléki lakosság néprajza" (Ethnographie der Bevölkerung der Balatongegend, Budapest, 1902) enthalten ist. Das zweite Element der geschichtlichen und offiziellen Namen, das oft ein auf die Terrainform oder den Anbau hinweisender geographischer Gattungsname ist, wird abgekürzt, wenn es mit dem ersten Element nicht zusammengeschrieben ist. (Das Verzeichnis der Abkürzung s. unten.)

Bei Namen des inneren Gemeindegebietes wird in eckigen Klammern der heute gebräuliche amtliche Name der Straße angegeben. Die nach dem Namen mit großen Buchstaben gesetzte Abkürzung verweist auf die physisch-geographischen Belange, die kleingesetzte Abkürzung auf die gegenwärtige betriebliche Nutzung des Gebietes. Danach folgen die Bemerkungen der Gewährspersonen zu den Namen, ihre Mitteilungen über deren Etymologie sowie Beziehungen zu den Sagen und den sonstigen Fragen der Folklore.

Diese Erläuterungen sind ihrem Inhalt nach volkstümliche Hinweise, die jedoch meistens von dem Sammler bzw. dem kontrollierenden Fachmann abgefaßt wurden. Oft teilen die Sammler auch archeologische und besitzgeschichtliche Angaben mit.

VERZEICHNIS DER ABKÜRZUGEN

1. Abkürzungen der Bodenbestellungsarten, der im geschichtlichen Material enthaltenen getrennt geschriebenen Nachsilben von Gattungsnamen und der aus der Pesty-Sammlung stammenden Sammelnamen:

á	= Graben	l	= Weide
ak	= Akazien, -wald, -alee, -gang Akaziengehölz	m	— Anwesen
		me	= Flur
bo	= Gebüsch	p	= Brachacker
cs	— Rinne, Kanal	pa	= Bach
csa	= Pfad, Viehweg	pu	= Meierhof
d	= Gewann, Flur	r	= Wiese
do	= Hügel	sz	= Acker
e	= Wald	sző	= Weingarten, -berg.
gy	— Obstgarten	t	= See
h	= Berg	u	= Straße
ka	= Heuwiese	ú	= Weg
ke	= Garten	v	— Wasser
kú	= Brunnen	vö	= Tal

Außerdem kommen im Material der Croquis auch originale Abkürzungen vor, z. B.: K = Ost-, nyug = West- usw.

2. Abkürzungen der Geländeformen, der hydrographischen Bezeichnungen, der Geländepunkte usw.

Á = Graben
Cs = Rinne, Kanal
Csa = Viehweg, Pfad
Do = Hügel
Doo = Hügelhang
Ds = hügelig
Dt = Hügelrücken
F = Quelle
Fr = Dorfteil
M = Meierhof
Mf = tiefliegend
Mo = Sumpf
Pa = Bach-
Pu = Heide, Ödland
S = Ebene
Szo = Statue
T = See
Fs = Hochebene
G = Grube
H = Berg
Ho = Hohlweg
Hr = Feldmarkteil
Ke = Kreuz
Kö = Durchgang
Ku = Brunnen
Lh = bewohnter Ort
Té = Platz, Anger
U = Straße
Ur = Straßenteil
V = Moor
Vm = Wasserriß
Vö = Tal

3. Sonstige Abkürzugen

C. = Croquis, Katasterkarten aus 1852.
Fes. = Dorfhäkler
Hn. = Belege aus dem Ortsregister aus 1967
J. = Die Sammlung von János Jankó in der Balatongegend im Jahre 1902.
K. = Katasterkarte, mit einem anderen Namen Flurskizze
MOL. = Ungarisches Landesarchiv
P. = Die Ortsnamensammlung von Frigyes Pesty aus dem Jahre 1864.
SmL. = Archiv des Komitats Somogy

Außer den hier angeführten wurden keine Bodenbestellungsarten, Namenelemente, Geländeformen abgekürzt, sondern die volle Form herausgeschrieben, z. B. Brennerei, Brücke, Kirche, Friedhof usw.

ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ НАЗВАНИЯ КОМИТАТА ШОМОДЬ

Топонимические наименования в комитате Шомодь были собраны преподавателями и другими добровольными сотрудниками по инструкциям Й. Вега и под руководством И. Варкони и Л. Кирая. Составители тома: Л. Балог, М. Гайду, Ф. Госсу, Л. Кирай, И. Л. Марко, Ф. Эрдег, Й. Пешти, Й. Сабо, Л. Сабо. Редакторы: Л. Папп и Й. Вег.

Инициатива для собирания топонимических наименований в комитате Шомодь принадлежит одному из ведущих сотрудников комитатского Совета И. Варкони. Начинание восходит к 1965 году, времени появления тома географических названий комитата Зала. Специалисты приняли это издание с признанием и оно дало толчок подобной работе и в других комитатах.

В работе над собиранием материала были воспользованы опыты, приобретенные в комитате Зала. Научный план был разработан работниками комитатского Совета И. Варкони и Л. Кираем, главными научными сотрудниками Института Венгерского Языкознания Й. Вегом, Л. Паппом, и Л. Балогом. В работе еще активно участвовали Ф. Эрдег и И. Марко, сыгравшие ведущую роль в собирании географических названий комитата Зала, а также лица, проверявшие и готовившие к изданию собранный топонимический материал.

В целях подготовки участников к собиранию материала были организованы курсы методического характера. Материал был собран педагогами, учениками гимназий и другими добровольными сотрудниками. Материал, собранный не специалистами, был подвергнут тщательной проверке со стороны лингвистов и преподавателей средних школ, обладающих соответствующим лингвистическим образованием и опытом в подобной работе. Редактирование тома было проведено в Институте Языкознания Венгерской Академии Наук. Собирание географических названий на месте было выполнено в 1965—1968 гг. В 1969-ом году был осуществлен просмотр собранного материала специалитами. В 1970 и 1971 гг. произошло редактирование и издание книги.

Принципы и предписания, поставленные перед собиранием материала, были следующие:

1. Надо было полностью охватить географические названия, бытующие в настоящее время как во внутренних, так и в окраинных областях каждого населенного пункта. Стремясь к полному охвату топонимического материала, нужно было зафиксировать не только материал, который казался интересным, но и каждое наименование (включая и их звуковые варианты), также синонимы, даже в том случае, если угодья, пашни, колодцы и т. д. назвали по владельцу.

2. Названия надо было зафиксировать точно согласно местному произношению. Однако перед добровольными участниками работы не была поставлена задача зафиксировать тончайщие звуковые особенности местного

говора; запись должна была отражать фонематические признаки, характеризовавшие звуки в отдельных названиях. Наряду с народными названиями были собраны и официальные названия, фигурирующие на кадастровых картах в сельсоветах, а также действующие официальные названия во внутренних частях. Последние два названия сообщаются в квадратных скобках после местного народного названия.

3. Участники работы должны были обойти всю окрестность села в сопровождении полевого сторожа или другого местного жителя, чтобы не были пропущены не только названия больших участков, но и более маленьких единиц. Указателем к работе подробно перечисляется, какие именно данные должны быть собраны. Внутри села должны были получить фиксацию названия улиц, площадей, переулков, частей сел, ручейков, мостиков, более знаменательные дома, имеющие собственные названия (например: пастуший дом, все дома, названные по владельцу и т. д.), названия ям, канав, крестов, садов, кладбищ. В окрестностях сел – названия полей (внутри них названия более маленьких единиц и территорий), виноградников, холмов, долин, канав, углубленных дорог, рек, ручьев, колодцев, источников, болот, лесов (внутри лесов названия их определенных участков, лесосек, полянок, заповедников, лесных домов), названия озер, прудов, лугов, пастбищ, полей, пашен, огородников, фруктовых садов и т. д.

4. Участники работы должны были составить план местности на основе кадастровых карт сел, и на этом наброске написать цифры, указывающие на различные названия, причем надо было стремиться по возможности к более точному определению места топонимических наименований.

5. Нужно было зафиксировать, что известно в селе о происхождении отдельных названий, какие местные сказания и иные фольклорные материалы связаны с ними. Важно, чтобы участники собирания материала не вмешивали в эти наивные истолкования свои собственные взгляды. Если у кого-то из них возникает идея, то о ней может сообщить, но ее надо четко отделить от фольклора, еще целесообразнее исключить во всяком случае из работы подобные взгляды и примечания. (В томе и не публикуются подобные материалы.) Участниками работы надо было отметить археологические находки (найдены ли в селе кости, посуда и т. д.).

Издание «Географических названий комитата Шомодь» содержит несколько больше исторических данных, чем это было в случае тома комитата Зала. В этот том были включены географические названия, собранные лет сто назад по инициативе Ф. Пешти.

В шестидесятые годы прошлого века был собран обширный материал, составляющий 68 томов и хранящийся в отделе рукописей Государственной Библиотеки им. Сечени под заглавием Ф. Пешти: Список населенных пунктов (Pesty Frigyes, Helységnévtár; под шифром Fol. Hung. 1114). Эта работа содержит не только названия сел, но и наименования важнейших угодьев. Собирание материала было произведено по селам, на основе государственного распоряжения. Топонимический материал Списка населенных пунктов Ф. Пешти характеризуется неравномерностью. В случае некоторых сел был собран очень богатый и ценный материал, а в других сообщались только названия крупных (больших) единиц. Собиратели того материала не были специалистами собирания топонимических наименований; учителя, старосты и секретари сельского управления не старались точно зафиксировать морфологическую структуру названий. По этому материалу нельзя установить

народные формы и способы наименования. Данные Списка Ф. Пешти приводятся в нашем издании без всяких изменений. Кроме данных Списка населенных пунктов Венгрии Ф. Пешти и кадастровых карт были воспользованы нами материлы предшественника кадастровых карт, материалы т. н. схематических карт (croquis) 1852-ого года. Вопреки тому, что эти карты были составлены инженерами слабо владевшими венгерским языком, можно было использовать этот материал вследствие последовательности составителей и надежности зафиксированного ими материала.

Кроме названных выше карт в селах побережья Балатона были использованы нами материалы, собранные этнографом Яношом Янко в 1902-ом году. Данные, взятые из Списка Ф. Пешти, а также названия схематических карт 1852-ого года были включены в топонимический материал не добровольными сотрудниками, а специалистами, проверявшими и редактировавшими издание.

Хотя топонимический материал комитата Шомодь содержит больше исторических данных, однако и в этом случае были собраны географические названия, встречающиеся в документах, датирующихся после середины 19-ого века. Главной целью и в этот раз было собирание бытующих народных названий во всех лексических, морфологических, — по усмотрению редакторов — и фонетических вариантах.

Топонимические наименования, собранные у населения с немецким, хорватским и словенским родным языком, приводятся в венгерской фонетической трапскрипции. В селах с населением, говорящим на южнославянских языках, материал был собран и зафиксирован с помощью преподавателей и других сотрудников, говорящих на данном языке.

Как пользоваться сборником документальных данных

Сборник составлен в научных целях, поэтому он малословен. Топонимический материал представлен в нем в очереди цифр, фигурирующих на схематических картах. В первом абзаце сообщается народное название данного села, потом следуют склоняемые формы наименования, отвечающие на вопросы где, откуда, куда, а также причастная форма на -и, например, шиофоки (siófoki), образованное от названия города Шиофок (Siófok). В первом абзаце приводятся народные этимологии, связанные с происхождением названия села, сообщения фольклорного характера, шуточные сказания о селе. После этого следуют данные о территории и населенности села. — В первом абзаце далее указаны соединения и разделения сел. Эти данные сообщаются по официальному списку населенных пунктов Венгрии, изданному в 1967-ом году.

В новом абзаце дается топонимический материал внутренней части села, в третьем — его окрестностей. В четвертом абзаце петитом набраны имена добровольных сотрудников и опрашиваемых лиц (в случае последних дается и их возраст).

В сборнике документальных данных после порядкового номера следует народное название данной географической единицы. Во внутренних частях в квадратных скобках дается современное официальное название улицы, площади и т. д.

В окрестностях после народного названия в прямых скобках напечатаны топонимические данные, взятые из письменных источников. В скобках на первом месте — названия схематических кадастровых карт 1852-го года (в сокращении: С.), за ними — названия действительных кадарстровых карт (в сокращении: К.), год составления которых указан в конце четвертого абзаца. После названий кадастровых карт следуют данные рукописного Списка Ф. Пешти (в сокращении: Р.), и наконец географические названия сел побережья Балатона, взятые из книги Яноша Янко: «Этнографии побережья Балатона» Будапешт, 1902. (в сокращении J.).

В сборнике за названием следует сокращение; прописная буква этого сокращения указывает на условия физической географии, а маленькие буквы — на сельскохозяйственную культуру, выращиваемую там в настоящее время. После этого следуют замечания опрашиваемого лица относительно названия, его этимологии, сообщения фольклорного характера, сказки и т. д. в связи с ним. Эти объяснения являются в большинстве случаев народными по их содержанию, но по оформлению они принадлежат собирателю (или проверяющему лицу). Собиратели нередко сообщают также данные археологического характера или относительно истории владения того или иного участка.

Список сокращений

1. Сокращения названий, обозначающих сельскохозяйственную культуру, и фигурирующих в историческом материале, а также в Списке Ф. Пешти:

ak = роща акации
á = канава
bo = кустарник
cs = канал
csa = тропинка, прогон, просека
d = часть пашни, окруженная дорогами
do = холм
e = лес
h = гора
gy = фруктовый сад
ka = сенокосный луг
ke = огород
kú = колодец
l = пастбище
le = лесное пастбище
m = усадьба
me = поле
p = паровое поле
pa = ручей
pu = тут: усадьба (равнина)
r = луг
sz = пашня
sző = виноградник
t = пруд, озеро
u = улица
v = вода
vö = долина

Кроме перечисленных сокращений в схемачитеских кадастровых картах 1852-го года встречаются и прочие сокращения, например, k или kel = восточный, ny или nyug = западный и т. д.

2. Сокращения физической географии, предметов местности, гидрографических знаков и т. п.

Á = канава
Cs = канал
Csa = тропинка, прогон, просека
D = холм
Do = склон холма
Ds = холмистый

Dt = верх холма
F = источник
Fr = участок в селе
Fs = плоская возвышенность
G = яма
H = гора
Ho = углубленная дорога, дорога в выемке
Hr = часть угодья
Ke = крест
Kö = переулок
Kú = колодец
Lh = населенный пункт
M = усадьба
Mf = низменность
Mo = болото
Pa = ручей
Pu = равнина
S = плоский
Szo = статуя
T = пруд, озеро
Té = площадь
U = улица
Ur = участок улицы
V = сырое место
Vm = вымоина
Vö = долина

3. Прочие сокращения

C. = схематическая кадастровая карта 1852-го года
Fcs. = шуточное сказание о селе
Hn. = Список населенных пунктов 1967. г.
J. = материал из книги Яноша Янко 1902. года издания
K. = кадастровая карта
MOL. = Государственный Архив Венгрии
P. = Список населенных пунктов Фридеша Пешти 1864-ого года
SmL. = Архив Комитата Шомодь

Без сокращения приведены многие названия, обозначающие сельскохозяйственную культуру, предметы физической географии и т. п., например, Híd (мост), Szeszfőzde (винокурня), templom (церковь), temető (кладбище) и т. д.

AZ ANYAGOT GYŰJTÖTTÉK

Ács Piroska 62
András Ibolya 237
Ángyán József 31
Antal Ibolya 222, 223
Antalics Júlia 192
Antalics Tibor 79
Ázsbóth Gyula 40

Baki Ernő 123
Bakó Béla 84
Bálint Antal 94
Balogh Dénes 167
Balogh Lajos 38
Bán Béla 59
Bánhidi József 126
Bánki Mihály 58
Bank Lajos 138
Bankó Béláné 246
Bedekovics István 194
Belénessy Alajos 200
Benedek Márta 155
Bengyák Irén 185
Berényi Lajos 221
Béri Ilona 14
Berki Magdolna 231
Bernáth János 152
Bíró Gyula 228
Bíró Károlyné 10
ifj. Bizderi Károly 140
Bódi Szilárd 9
Bogdán János 66
Bognár Sarolta 87
Bónay János 56
Bongor János 46
Borszéki Lajosné 193
Botka János 242
Bozsits Teréz 197, 201
Böröcz Eszter 87
Bősze Gábor 72, 77
Bőzsöny József 127, 144
Bőzsöny Magdolna 164
Bruckner László 216
Bruckner Lászlóné 216
Buni László 54
Büksi Jánosné 70

Czakler István 41
id. Czene József 65
ifj Czene József 61

Csák Ernő 74
dr. Csák Jánosné 137
Csapó Jenőné 178
Csatos Mária 67
Cservenka Cizella 57
Csík Anna 175
Csillag Irén 87
Csurgói honismereti szakkör 202
Csutorás Lajos 168

Dégi Zoltán 4
Dér Dóra 95, 97
Dobos Jenő 106
Doffkay Lászlóné 166
Dudák József 185
Dulcz Pál 60
Dusza Pál 55

Eke Ferenc 41
Erős Lénárd 78

Fábián Gáborné 184
Fábos József 87
Farkas Anna 87, 101
Farkas Éva 202
Farkas Ildikó 13
Farkas József 148
Fata János 125
Fehérvári Sára 129
Fekete Nándor 114
Fett Mária 156
Fetzer Zoltán 173
Fodor József 186
Fulmer Borbála 67

Gaál István 18
Gál József 87
Gamauf Lajos 38
Gelencsér Lajos 28
Genez Lajos 6, 11, 15
Geosits István 250
Gergelics István 44
Góczon Tamás 25
Gombai Mária 87, 96
Götl János 76
Gulyás Ferenc 94

Györgypál János 63

Hajdú Mihály 1, 2, 3, 7, 21, 23, 27, 30
Hajso Gusztávné 37
Halász Pál 51
Halmos János 112
Hanzel László 29
Harasztia Júlia 238
Henez József 52
Herk Mihály 64
Hernecz Gyula 35
Héthársi Károly 140
Hoppár Sándor 69
Horváth Béla 203
Horváth Etelka 227
Horváth Ferenc 224, 225
Horváth Györgyné 220
Horváth János 166
Horváth József 53
Horváth József 198
Horváth Sándor 209
Hosszú Ferenc 222, 223, 225
Hőgye Lajosné 130
Huber Antalné 236

Igali gimnázium honismereti szakköre 114
Igali István 94
Ihász Tibor 88, 89
Ivók Antal 87

Jakab Jolán 232
Járfás József 126
Jeki László 240
Jobbágy Gábor 249
Juhász László 211, 214, 217
Jung Dezsőné 22

Kálmán Józsefné 175, 226
Karbuczky Lajos 170
Kauer József 71
Kenéz Sándorné 212
Keresztes Istvánné 28
Keresztes Kálmán 219
Keresztes Mária 252
Keresztes Piroska 164
Kersák Istvánné 39
Király Lajos 31, 114, 115, 120, 121, 122, 130, 131, 136, 139, 141, 145, 147, 148, 149, 150, 158, 166, 183, 187, 190, 210

dr. Király Lajosné 17
Király Sándor 157
Királyvári Gyula 185
Kiskaponya Ildikó 142
Kis Ottokár 83
Kiss Ferenc 31
Kiss Gyula 219
Kiss Irén 67
Kiss József 208
dr. Kiss Józsefné 159
Kiss Pál 241
Klujber Lajos 103
Koch Gézáné 49
Komlósi Mária 87
Koncz Erzsébet 151
Kondor János 17
Kósa László 245
Koseluk Zsuzsa 41
Kostyák József 186
Kosztica Aranka 247
Kovácsevics Márk 80
Kovács Ibolya 70
Kovács Jánosné 166
Kovács László 17
Könyves Kálmán 174
Kövesdi György 195, 196
Kulcsár Árpád 230

László Zoltán 134
Latinca Sándor Megyei Műlődési Központ honismereti szakköre 149
Lelovics Erzsébet 165
Lénárd Sándor 154
Liszkai Katalin 87
Lomnici Zsuzsanna 160
Lukács Géza 125
Lukács József 136

Makker Jánosné 113
Máltesics Zsuzsa 238
Manbold Sarolta 12
Mándoki György 204
Maráczi Mária 68
Maricsek Ferencné 75
Marton Ferenc 91
Márton Imre 48
Márton István 188
Márton Kálmán 82, 87
Marton Tibor 86
Máthé Csaba 243
Merényi János 230
Mezei Jánosné 215
Mike Györgyi 218
Módos Jenőné 16
Mohácsi Lajos 104
Mohar Endréné 5
Mohos Éva 180
Molnár Gyula 56
Monostori László 41
Mosóczi István 93, 101, 105, 106, 107, 108, 109
Murai Sándor 189
Musitz László 8

Nagy Anna 246
Nagy Gyula 222, 223
Nagy Józsefné 176
Nagy Károly 32
Nagy Károly 145
Nagy Lajos 135
Nagy Lászlóné 207
Nárai Erzsébet 232
Németh Sándor 119
Novák Józsefné 20

Oláh József 185
Orbán Gézáné 111

Paál László 86, 93
Paizs Imréné 205
Papp László 87
Papp Imre 202
Paska Márta 68
Passa Imréné 199, 239
Pataki Béla 210
Peiker Géza 186
Pesti János 210, 214, 244
Péter Irma 99
Péter Pál 116
Péterfai Károly 133
Petőfalvi György 3
Piller Dezső 33
Potó Erzsébet 67

Rába István 102
Rácz Jenő 146
Rácz Zita 62
Radnóti Zoltán 152
Reőthy Ferenc 42, 43
Répay Lajos 184
Róka Gyula 35
Róka Jánosné 161
Rónai Béla 229
Rozina Zoltán 213

Scheffer Rózsa 241
Schäffer Árpád 53
Schneider Antal 163
Sebestyén József 122
Sebők Istvánné 98, 100
Simon Csaba 162
Sipos József 136
Siposs Miklósné 143
Sólyom János 231
Stamler Imre 28, 117, 123, 128
Steinbacher József 50
Suchman Tamás 87
Suller Zoltán 165
Surek János 110

Szabó Ágota 137
Szabó Attila 53
Szabó Edit 171
Szabó Imre 45
Szabó Imre 210
Szabó József 24
Szabó László 132, 233, 234, 251, 253
Szabó Péter 109
Szak Mária 142
Szakál József 47
Szántai Ida 82, 87
Székely Ernő 85
Székely Ernő 191
Szerdahelyi Pál 76
Szirovatka Károly 34
Szűcs Klára 87

Tallián Rózsa 87
Táncos János 179
Tatai Zsuzsa 41
Telek Péter 173
Ternóczy Endre 172
Timár Valéria 31
Tiszoldy József 75
Tokaji Lajos 117, 123
Tompa Károlyné 55
Tóth Antal 137
Tóth István 26
Tóth Lajos 73
Tölgyesi Mihály 219
Trapp Imre 121
Tuli Mária 124

Újságh Tibor 190

Vajda Géza 169
Varga Béláné 219
Varga Etelka 36
Varga Ferenc 81
Varga György 19
Varga Gyula 192
Varga Sz. Sándor 153
Varga Tibor 90
Varsányi Lajos 206
Varsányi Magdolna 87
Végh Imre 118
Vella Géza 248
Virág Tibor 92
Vitéz Sára 235
Vizsralek György 164
Vörös József 142

Zábó Gyula 81
Zomi Zsuzsanna 174

Zsigmond László 27
Zsovár József 177, 181, 182

A KÖZZÉTEVŐK

1— 30: Hajdú Mihály
31— 44: Balogh Lajos
45— 46: Szabó József
47— 49: Balogh Lajos
50: Szabó József
51— 52: Balogh Lajos
53— 55: Szabó József
56— 57: Balogh Lajos
58— 78: Szabó József
79—110: Markó Imre
111—178: Király Lajos
179—180: Rónai Béla
181—184: Király Lajos
185: Rónai Béla
186—187: Király Lajos
188—189: Rónai Béla
190: Király Lajos
191: Ördög Ferenc
192: Király Lajos
193—201: Ördög Ferenc
202—203: Király Lajos
204: Ördög Ferenc
205: Király Lajos
206: Ördög Ferenc
207—214: Pesti János
215—216: Hosszú Ferenc
217: Pesti János
218—225: Hosszú Ferenc
226: Rónai Béla
227: Szabó László
228—229: Rónai Béla
230—236: Szabó László
237: Rónai Béla
238—242: Szabó László
243: Rónai Béla
244—253: Szabó László

A KÖZSÉGEK NEVE BETŰRENDBEN

Ádánd 36
Andocs 69
Attala 147

Babócsa 239
Bábonymegyer 55
Bakháza 225
Balatonberény 8
Balatonboglár 1
Balatonendréd 38
Balatonfenyves 10
Balatonföldvár 37
Balatonkeresztúr 14
Balatonkiliti 34
Balatonlelle 2
Balatonmáriafürdő 9
Balatonőszöd 43
Balatonszabadi 32
Balatonszárszó 40
Balatonszemes 42
Balatonszentgyörgy 13
Balatonújlak 17
Bálványos 49
Barcs 246
Bárdudvarnok 166
Baté 151
Bedegkér 68
Bélavár 227
Beleg 209
Berzence 205
Bize 93
Bodrog 124
Bolhás 214
Bolhó 238
Bonnya 74
Boronka 86
Böhönye 110
Bőszénfa 185
Buzsák 22
Büssü 131

Csákány 92
Cserénfa 175
Csokonyavisonta 233
Csoma 155
Csombárd 132
Csököly 169
Csömend 88
Csurgó 202
Csurgónagymarton 198

Darány 245
Drávagárdony 249
Drávaszentes 244
Drávatamási 247

Ecseny 113
Edde 117

Felsőmocsolád 111
Fiad 71
Fonó 144
Fonyód 3
Főnyed 81

Gadács 115
Gadány 97
Gálosfa 183
Gamás 26
Gige 170
Gölle 136
Görgeteg 222

Gyékényes 15
Gyugy 204

Hács 24
Hajmás 180
Háromfa 224
Hedrehely 188
Hencse 187
Heresznye 234
Hetes 138
Hollád 21
Homokszentgyörgy 228
Horvátkút 85
Hosszúvíz 98

Igal 114
Iharos 193
Iharosberény 192
Inke 190
Istvándi 243

Jákó 162
Juta 142

Kadarkút 184
Kálmáncsa 237
Kánya 62
Kapoly 58
Kaposfő 156
Kaposfüred 139
Kaposgyarmat 179
Kaposhomok 160
Kaposkeresztúr 164
Kaposmérő 157
Kapospula 148
Kaposszerdahely 167
Kaposújlak 158
Kaposvár 149
Kára 72
Karád 64

Kastélyosdombó 248
Kazsok 127
Keleviz 95
Kereseliget 165
Kereki 48
Kéthely 79
Kisasszond 163
Kisbajom 210
Kisbárapáti 73
Kisberény 23
Kisgyalán 141
Kiskorpád 161
Komlósd 241
Kőkút 186
Kőröshegy 41
Kötcse 57
Kuntelep 223
Kutas 208

Lábod 218
Lad 226
Lakócsa 252
Látrány 5
Lengyeltóti 18
Libickozma 96
Lulla 50

Magyaratád 126
Magyaregres 129
Marcali 87
Mernye 119
Mesztegnyő 100
Mezőcsokonya 134
Mike 216
Miklósi 70
Mosdós 152

Nágocs 67
Nagyatád 217
Nagybajom 145
Nagyberény 46
Nagyberki 153
Nagycsepely 56
Nagykorpád 215
Nagyszakácsi 103
Nemesdéd 107
Nemeskisfalud 108
Nemesvid 102
Nikla 89
Nyim 44

Orci 143
Ordacsehi 4
Osztopán 116

Öreglak 27
Őrtilos 199
Ötvöskónyi 212

Pamuk 30
Patalom 135
Patca 177
Patosfa 229
Péterhida 240
Pogányszentpéter 191
Polány 112
Porrog 197
Porrogszentkirály 201
Porrogszentpál 196
Potony 250
Pusztakovácsi 94
Pusztaszemes 52

Ráksi 121
Rinyabesenyő 220
Rinyakovácsi 176
Rinyaszentkirály 221
Rinyaújlak 232
Rinyaújnép 231

Ságvár 39
Sántos 159
Sávoly 83
Segesd 207
Sérsekszőlős 53
Simonfa 178
Siófok 31
Siójut 35
Som 45
Somodor 125
Somogyacsa 75
Somogyaracs 235
Somogyaszaló 130
Somogybabod 19
Somogybükkösd 195
Somogycsicsó 194
Somogydöröcske 76
Somogyegres 66
Somogyfajsz 99
Somogygeszti 118
Somagyjád 123
Somogymeggyes 61
Somogysámson 84
Somogysárd 137
Somogysimonyi 101
Somogyszentpál 80
Somogyszil 122
Somogyszob 211
Somogytarnóca 242
Somogytúr 12

Somogyudvarhely 206
Somogyvámos 29
Somogyvár 28
Somogyzsitfa 91

Szabadi 154
Szabás 213
Szegerdő 82
Szenna 171
Szenta 203
Szentbalázs 168
Szentborbás 253
Szentgáloskér 120
Szenyér 105
Szilvásszentmárton 181
Szólád 47
Szorosad 77
Szőkedencs 90
Szőlősgyörök 11
Szőlőskislak 6
Szulok 236

Tab 60
Tapsony 104
Tarany 219
Táska 25
Taszár 150
Teleki 51
Tengőd 63
Tikos 20
Toponár 146
Torvaj 54
Tótújfalu 251
Töröcske 172
Törökkoppány 78

Újvárfalva 133

Varászló 106
Várda 128
Vése 109
Visnye 189
Visz 7
Vizvár 230
Vörs 16

Zákány 200
Zala 59
Zamárdi 33
Zics 65
Zimány 140

Zselickisfalud 182
Zselickislak 173
Zselicszentpál 174

A KÖZSÉGEK NEVE SORSZÁM SZERINT

I. Fonyódi járás

1. Balatonboglár
2. Balatonlelle
3. Fonyód
4. Ordacsehi
5. Látrány
6. Szőlőskislak
7. Visz
8. Balatonberény
9. Balatonmáriafürdő
10. Balatonfenyves
11. Szőlősgyörök
12. Somogytúr
13. Balatonszentgyörgy
14. Balatonkeresztúr
15. Gyugy
16. Vörs
17. Balatonújlak
18. Lengyeltóti
19. Somogybabod
20. Tikos
21. Hollád
22. Buzsák
23. Kisberény
24. Hács
25. Táska
26. Gamás
27. Öreglak
28. Somogyvár
29. Somogyvámos
30. Pamuk

II. Siófoki járás

31. Siófok
32. Balatonszabadi
33. Zamárdi
34. Balatonkiliti
35. Siójut
36. Ádánd
37. Balatonföldvár
38. Balatonendréd
39. Ságvár
40. Balatonszárszó
41. Kőröshegy
42. Balatonszemes
43. Balatonőszöd
44. Nyim
45. Som
46. Nagyberény
47. Szólád
48. Kereki
49. Bálványos
50. Lulla
51. Teleki
52. Pusztaszemes
53. Sérsekszőlős
54. Torvaj
55. Bábonymegyer
56. Nagycsepely
57. Kötcse
58. Kapoly
59. Zala
60. Tab
61. Somogymeggyes
62. Kánya
63. Tengőd
64. Karád
65. Zics
66. Somogyegres
67. Nágocs
68. Bedegkér
69. Andocs
70. Miklósi
71. Fiad
72. Kára
73. Kisbárapáti
74. Bonnya
75. Somogyacsa
76. Somogydöröcske
77. Szorosad
78. Törökkoppány

III. Marcali járás

79. Kéthely
80. Somogyszentpál
81. Főnyed
82. Szegerdő
83. Sávoly
84. Somogysámson
85. Horvátkút
86. Boronka
87. Marcali
88. Csömend
89. Nikla
90. Szőkedencs
91. Somogyzsitfa
92. Csákány
93. Bize
94. Pusztakovácsi
95. Keleviz
96. Libickozma
97. Gadány
98. Hosszúviz
99. Somogyfajsz
100. Mesztegnyő
101. Somogysimonyi
102. Nemesvid
103. Nagyszakácsi
104. Tapsony
105. Szenyér
106. Varászló
107. Nemesdéd
108. Nemeskisfalud
109. Vése
110. Böhönye

IV. Kaposvári járás

111. Felsőmocsolád
112. Polány
113. Ecseny
114. Igal
115. Gadács
116. Osztopán
117. Edde
118. Somogygeszti
119. Mernye
120. Szentgáloskér
121. Ráksi
122. Somogyszil
123. Somogyjád
124. Bodrog
125. Somodor
126. Magyaratád
127. Kazsok
128. Várda
129. Magyaregres
130. Somogyaszaló
131. Büssü
132. Csombárd
133. Újvárfalva
134. Mezőcsokonya
135. Patalom
136. Gölle
137. Somogysárd
138. Hetes
139. Kaposfüred
140. Zimány
141. Kisgyalán
142. Juta
143. Orci
144. Fonó
145. Nagybajom
146. Toponár
147. Attala
148. Kapospula
149. Kaposvár
150. Taszár
151. Baté
152. Mosdós
153. Nagyberki
154. Szabadi
155. Csoma
156. Kaposfő
157. Kaposmérő
158. Kaposújlak
159. Sántos
160. Kaposhomok
161. Kiskorpád
162. Jákó
163. Kisasszond
164. Kaposkeresztúr
165. Kercseliget
166. Bárdudvarnok
167. Kaposszerdahely
168. Szentbalázs
169. Csököly
170. Gige
171. Szenna
172. Töröcske
173. Zselickislak
174. Zselicszentpál
175. Cserénfa
176. Rinyakovácsi
177. Patca
178. Simonfa
179. Kaposgyarmat
180. Hajmás
181. Szilvásszentmárton
182. Zselickisfalud
183. Gálosfa
184. Kadarkút
185. Bőszénfa
186. Kőkút
187. Hencse
188. Hedrehely
189. Visnye

V. Csurgói járás

190. Inke
191. Pogányszentpéter
192. Iharosberény
193. Iharos
194. Somogycsicsó
195. Somogybükkösd
196. Porrogszentpál
197. Porrog
198. Csurgónagymarton
199. Őrtilos
200. Zákány
201. Porrogszentkirály
202. Csurgó
203. Szenta
204. Gyékényes
205. Berzence
206. Somogyudvarhely

VI. Nagyatádi járás

207. Segesd
208. Kutas
209. Beleg
210. Kisbajom
211. Somogyszob
212. Ötvöskónyi
213. Szabás
214. Bolhás
215. Nagykorpád
216. Mike
217. Nagyatád
218. Lábod
219. Tarany
220. Rinyabesenyő
221. Rinyaszentkirály
222. Görgeteg
223. Kuntelep
224. Háromfa
225. Bakháza

VII. Barcsi járás

226. Lad
227. Bélavár
228. Homokszentgyörgy
229. Patosfa
230. Vizvár
231. Rinyaújnép
232. Rinyaújlak
233. Csokonyavisonta
234. Heresznye
235. Somogyaracs
236. Szulok
237. Kálmáncsa
238. Bolhó
239. Babócsa
240. Péterhida
241. Komlósd
242. Somogytarnóca
243. Istvándi
244. Drávaszentes
245. Darány
246. Barcs
247. Drávatamási
248. Kastélyosdombó
249. Drávagárdony
250. Potony
251. Tótújfalu
252. Lakócsa
254. Szentborbás

SOMOGY MEGYEI FÖLDRAJZI KÖZNEVEK ÉRTELMEZÉSE

Összeállította Markó Imre Lehel

A földrajzi köznév névtani tekintetben nem más, mint potenciális tulajdonnév. Így nem érdektelen, ha egy földrajzi tulajdonneveket tartalmazó korpuszban van egy olyan lista is, amely a földrajzi közneveket és azok értelmezését is tartalmazza. Ezt a szójegyzéket egy viszonylag ritka kutatópont-hálózat alapján is össze lehet állítani. A földrajzi köznevek ugyanis a térfelszín függvényei, s egy némileg kiegyensúlyozott térfelszínű vidéken sem jelentésben, sem alakban nagy eltérések nemigen vannak. A térfelszín változásai szerint kiválasztott néhány kutatópont már megbízható anyagot adhat.

Az itt következő szójegyzékünket az alábbi szempontok szerint gyűjtöttük és készítettük el:

1. A nyelvközösség földrajzi köznévanyaga nem mindig fedi a tulajdonnevekben meglevő közneveket. A tulajdonnevek között sokszor vannak mesterséges alkotások olyan értelemben, hogy nem az illető nyelvközösségtől származnak. A kataszteri térképet készítő, más vidékről származó mérnök kiegészítő névelemként olyan földrajzi közszót használhat, amely az illető nyelvközösség számára nem ismeretes (pl. a *domb* szó helyett a *halom* szót írja a térképre). Számos esetben torzítások is előfordulnak, ha a főleg idegen anyanyelvű mérnök számára teljesen érthetetlen hangsort kell írásban rögzíteni. Mi tehát arra törekedtünk, hogy a nyelvközösség közvetlen szemléleten alapuló köznevei kerüljenek listánkba. Az aktív szókincsen belül is megkülönböztettünk primér és szekundér réteget. A primér szókincs a tájhoz, a térfelszínhez kötődik, a közvetlen szemlélet az alapja, míg az aktív szókincs szekundér rétege kívülről kerül a kutatópont nyelvközösségének tudatába (pl. a *tenger* szó nem szerepel listánkban, mert bár az aktív szókincsbe tartozik, de annak nem a közvetlen szemléleten keletkezett primér szóréteg-ébe).

2. A gyűjtést egy kérdőív és egy szójegyzék segítségével végeztük.

A *kérdőív* 115 kérdése mind a belterület, mind a külterület lehetséges földrajzi objektumait sorra vette a következő csoportosításban:

I. Belterület: 30 kérdés.

II. Külterület: általános 8 kérdés, utak 11, felszín 15, növényzet 8, vízrajz 43 kérdés.

Külön kérdőív volt az alapja a Balaton-mellék földrajzi közneveinek gyűjtéséhez, amely 39 kérdést tartalmaz.

E kérdések segítségével kérdeztünk rá a földrajzi fogalmakra a következő községekben: 4. Ordacsehi, 8. Balatonberény, 16. Vörs, 94. Pusztakovácsi, 110. Böhönye, 167. Kaposszerdahely, 169. Csököly, 171. Szenna, 199. Őrtilos, 206. Somogyudvarhely, 207. Segesd.

A somogyi földrajzi tulajdonnevek névelemeinek tanulmányozása alapján készített szójegyzék segítségével az egyes szavakra kérdeztünk rá. Ebben a szójegyzékben természetesen olyan szavak is vannak, amelyek az itt közölt

szójegyzékünkből hiányzanak, mivel nem tudták értelmezni, jelentésük már ismeretlen (pl. a *mál*, s hasonlók).

3. Az egyes címszók értelmezései mindig a népi értelmezéseken alapulnak, tehát semmi filológiai segédletet nem használtunk.

4. A megye idegen (szláv, német) nyelvközösségeinek közneveit nem gyűjtöttük össze. Amelyek azonban a magyar nyelvű falvakban jövevényszóként élnek, azok belekerültek szójegyzékünkbe.

5. Teljes gyűjtést 11 faluban végeztünk a 2. pontban ismertetett módon. Az egyes szócikkeknél levő számok a tulajdonnévi korpuszban lévő községek sorszámának felelnek meg. Amely szócikknél nincsenek számok, az annak a jele, hogy a szó minden faluban azonos alakban és jelentésben van meg.

ág ~ 167, 169. Az út vagy az árok elágazása.
akácás *agácás* 4, 8, 16, 94, 110, 169, 171, 199, 206, 207; *agárcás* 167. Akácfák sűrű csoportja az erdőben vagy önállóan.
akadó ~ A Balaton vize alatt levő kiemelkedés, amiben a háló megakad: 33.
akol *akó* 8, 169, 171, 199. Nagy, istállószerű épület, ahova rossz időben beterelik a birkákat.
álé ~ 1. Erdei kocsiút, mely szélesebb, mint a *lénia* (l. o.): 8, 16, 94, 110, 167, 171, 207. — 2. Határelválasztó fasor a mezőben: 4, 206.
al Valamely terület déli része. L. alszeg, alszél, alvég.
alja *alla* 1. Valamely terület, domb legalsó része: 8, 167, 169, 171. — 2. Valamely terület széle: 8, 94, 110. L. erdő-, hegy-, kert-.
állás ~ A legelőnek az a része, ahol a pásztorok hosszabb-rövidebb időre megálltak az állatokkal, néha ott éjszakáztak: 4, 8, 16, 110, 169, 199, 206.
alsó *āsó* A falunak vagy valamely területnek a déli része: 94, 171, 199, 207. L. alsó falu, alsó rész, alsó utca.
alsó falu *āsó falu* A falu déli része: 171.
alsó rész *āsó rész* Valamely terület déli része: 94.
alsó utca *āsó utca* A falu déli része: 199, 207.
alszeg *āszëg* 4, 16, 94; *āszög* 110, 169, 206. A falu déli része.
alszélről *āszérü* Dél felől: 171.
alvég *āvég* A falu déli része: 8.
ánglus ~ A kastély parkja: 226.
ángrus ~ A kastély parkja: 228.
apadás ~ Olyan terület, ahonnan a víz visszahúzódott, és elnádasodott: 16.
árok ~ 1. Mesterséges vagy természetes kisebb vízlevezető. — 2. Az úttest és a gyalogjáró között levő vízlevezető: 4, 8, 94, 110, 169, 199, 206, 207.
árok feneke ~ A vízfolyás medrének alsó része: 171.
árokpart ~ Az árok partja: 171. L. part
aszó ~ A Balaton hullámaitól összesodort kavicsdomb: 8.
átjáró ~ Az árkon átvezető bürü: 207.
avar ~ Összeszáradt fű a legelőn: 110.
avas ~ A nádasnak olyan része, ahol ottmaradt a tavalyi nád: 8.

bakhát ~ Bukkanó, kis kiemelkedő: 16, 110, 169, 171, 207.
bejáró ~ A valamely területre bevezető út kezdete: 33.
belszeg *bëszög* A falu közepe, belső része: 110.
benge *bönge* Gidres-gödrös, bozótos, művelhetetlen terület: 8,94.
berek *berëk* 4, 8, 16, 110, 167, 206, 207; *berök*, 169, 171, 199. Sík, vizenyős terület, amely általában legelő, ritkán rét.
berekfás *berëkfás* 16, 206; *berökfás* 169, 171, 199. Olyan terület, ahol a berekfa (= éger) csoportosan tenyészik.
berekszél ~, *berëkszé* A vízenyős terület, a *berëk* vége: 4.
besung *bësung* 1. Töltés (pl. vasúti): 16, 171. — 2. Árok: 4.
birkajárás ~ A birkák legelője: 4.
birtok ~ Egy tulajdonban levő földterület, tekintet nélkül a művelési ágra.
bivalyúszó *bivajuszó*, *bilaluszó* Mocsaras hely, ahol a bivalyok szoktak fürödni: 4.
bodon *bodony* Fakéreggel vagy betongyűrűvel védett kút, forrás: 171.
bodonos kút ~ *bodonyos kut* Fakéreggel vagy vesszőfonással védett kút: 167, 169, 199, 207.
bodzás ~ Olyan terület, amelyen sok bodzabokor (sambucus) van: 169, 171.
bogárzó ~ Olyan delelő hely a legelőn, ahol az állatokat sok *bogár* lepi: 46.
bokros ~ Olyan terület, amelyet sűrűn fednek a bokrok: 110, 171.
bozót ~ 1. Olyan terület, amelyet sűrűn fed a bokor fűzfa, rekettye, sás: 16,110 —2. Nádas: 8, 33.
bozótos ~ Bokros, használhatatlan terület: 171.

bucka *bocka* Kemény, agyagos talajból levő padka a Balaton vizében: 8.
bugyberek *bugyberëk* 16; *bugyberök* 4, 167, 171, 199. Különösen vizenyős terület.
bukkanó ~ Rövid, alacsony emelkedő az úton: 16.
bükkös ~ Olyan erdőrész, ahol főleg bükkfák vannak: 110, 171, 207.
bürkös ~ Olyan terület, ahol sok bürök (conium) van: 110.
bürü ~; *börü* 169. 1. A gyalogosoknak a patakon, árkon készített átkelő. — 2. Az utcán a kisebbik híd a járdáról a kocsiútra: 16.

cölöpös *cölöpös* Olyan vizes árok, amelynek oldalát cölöpökkel védik a bedőlés ellen: 16, 90.

csádé ~ Bokros, terméketlen hely: 94, 199, 206.
csalit ~ 110, 167; *csarit* 16, 169. Fiatal tölgyes.
csalitos *csaritos* Bokros hely: 4, 8.
csapás ~ Az az út, amelyen a kanász vagy a csordás az állatokat a legelőre hajtja.
csarnok ~ Tejbegyűjtő épület, helyiség.
csatorna ~ Mesterséges vízlevezető árok: 94.
csepit ~ Sűrűn sarjadzó hajtás az erdőben: 171.
csepites *csepitës* 8, 16, 167, 207; *csepitös* 16, 169, 171. Bokros, bozótos hely.
cseres *cserös* Cserfás erdőrész: 110.
cserjés ~ Bokros terület: 110.
csörge ~ Csepegő forrás: 171.
csörgekút *csörgekut* Csepegő forrás: 171.
csörgető ~ Csepegő forrás: 90.
csúcs ~ Ék alakban végződő földdarab: 8, 171.
csúcska *csucska* Ék alakban végződő földdarab: 94.
csúcskás föld *csucskás fődd* Ék alakban végződő földdarab: 171.
csúcsos föld *csucsos fődd* Ék alakban végződő földdarab: 110.
csuhis ~, *csujis* Sástól, *csuhi*-tól ellepett terület: 4, 8, 16.
csuhitos ~ *csujitos* Olyan terület, ahol sűrűn nő a sás, a *csuhit:* 167, 169, 171, 206, 207.
csuhus ~ Olyan terület, amelyet elborít a sás, a *csuhu:* 8, 16.

delelő ~; *déllelő* 16. A legelőnek az a része, ahol a pásztorok a jószágot délben pihentetni, itatni szokták.
derékút *dërékut* 207; *dörékut* 169, 171. Több hegyháton, dűlőn átmenő út.
diós ~ Olyan terület, ahol egy csomóban sok diófa van: 110, 171.
disznójárás ~ Disznólegelő: 206.
dobogó ~ Fahíd: 169.
domb ~ Lankás lejtőjű kiemelkedő.
domb alja *domb alla* A domb kezdeténél levő terület: 171.
domboldal *dombódal* A dombnak a tető és az alja közti része: 110, 171, 199, 207.
dombos ~ Dombokkal fedett, hepehupás felszín: 4, 16, 169, 171, 199, 207.
döggödör ~ Az elhullott állatok eltemetésére ásott száraz kút: 199.
dögkert ~ Az elhullott állatok elföldelésére kijelölt terület: 16.
dögkút *dögkut* Az elhullott állatok elföldelésére ásott száraz kút: 169, 171.
dögtemető ~ Az elhullott állatok elföldelésére kijelölt terület: 169.
döre ~ Alacsonyabb, főleg vizenyős területről kiemelkedő terület: 8, 171.
dűlő *dülő* 1. A mezőnek utakkal körülhatárolt, rendszerint azonos talajminőségű része. — 2. Mezei szekérút: 4,94.
dűlőút ~ *dülőut* Mezei szekérút.

egyenes *ëgyenës* 8, 94; *ëgyenös* 110; *igyenös* 171. Sík terület.
emelkedő *emelkëdő* Kisebb domb: 94.
eperjes *epörgyés* Ahol sok eper, szamóca terem: 167.
ér ~ 1. Vékonyan csörgedező, a forrástól elinduló víz: 8, 16, 94, 171, 199, 207. — A vízenyős helyen a víz megduzzadásakor folydogáló kis árok: 8.
erdő ~ Fákkal benőtt nagy terület.
erdő alja *erdő alla* Az erdő szélén levő terület: 110.
esés ~ A zsilipen átbukó víz zuhatага: 206.
etető *ötető* Az erdei vadak téli etetésének helye, néha védőtetővel: 171. L. őz-, szarvas-, vaddisznó-.

fácános ~ Bekerített fácántenyésztő hely: 153.
faiskola ~ Facsemeték nevelésére bekerített hely: 171.
fakadás ~ Forrás: 59.
falu ~ 1. A vidéki, nem városias településnek népibb elnevezése a hivatalosabb *község* szó mellett. 2. A település egy része. L. alsó falu, felső falu.
faluvég ~ A falu legszélső házai.
farok ~ 1. A határrész vége: 62. 2. Elkeskenyedő földterület: 63.
fekvés *fekés* A legelőnek az a része, ahol az állatok delelni szoktak: 16, 101, 199.
felső *fősö* Északi: 94, 110, 169, 171, 207.
felső falu *fősö falu* A falu északi része: 171.
felső utca *fősö utca* A falu északi része: 199, 207.
felszeg *főszëg* 4, 16, 94: *főszög* 110, 169, 206. A falu északi része.
felszélről *főszérü* Észak felől: 171.
felvég *fövég* A falu északi része: 8.
fenyves ~ Olyan erdőrész vagy erdőn kí-

vüli terület, ahol fenyőfák vannak: 94, 110, 171.
foglyos *foglos* Fogolytenyészető hely: 109, 171.
folyás *folás* Patak: 102.
folyó *fojó, foló* Szélesebb, hosszabb folyóvíz.
forgó ~ Örvény a folyóban: 199.
forrás *fórás* A földből fakadó víz.
föld *fől* A megművelt földdarab.
földes út *fődes ut* Szilárd burkolat nélküli mezei út: 16, 171.
föle ~ Valami feletti terület: 16, 43.
fönek ~ Észak felé: 110, 171, 206, 207.
főutca ~ A falu közepén vezető szélesebb, hosszabb utca.
föveny ~ 171; *fövény*: 167. A víztől meghordott terület.
fövenyes *fövenyës* 8, 16, 167; *föhenyës* 206. A víztől meghordott terület.
füves *füjjes* Gyepes, füves terület: 4.
füzes ~ Fűzbokrokkal sűrűn fedett terület, ahol a kosárnak való vesszőt szedik: 8, 16, 94, 169, 199.
fűzfás *füzfás* Magasabb törzsű fűzfabokrokkal benőtt terület: 16, 199.

galagonyás ~ 171; *gelegënyés* 16; *gelegonyás* 169. Galagonyabokrokkal (crataegus) fedett terület.
gát ~ 1. Az árok, patak feltöltött partja: 8, 94, 110, 169, 207. — 2. Zsilip: 16.
gesztenyés *gesztönyés* Gesztenyefák csoportja: 171.
gólyás fa *gólás fa* Olyan fa, amelyen gólyafészek van: 81.
gödör ~ 1. Völgykatlan: 8, 16, 171, 206. — 2. Szakadékos partú mélyedés: 110, 169, 199, 207. — 3. Kisebb mélyedés: 94, 167. — 4. Kenderáztató: 167.
gurgyán ~ Gidres-gödrös, bokros terület az erdőben: 16.
gustya ~ Szakadékos, bozótos terület: 207.

gyalogjárda ~ A házak előtt vezető, betonnal fedett gyalogút: 8.
gyalogjáró ~ A házak előtt a gyalogosok számára szolgáló út: 16.
gyalogút *gyalogut* 1. Rövidítő mezei út a gyalogosok számára. — 2. A házak előtt a gyalogosok számára szolgáló keskenyebb út: 8, 110, 167, 169, 171, 199, 207.
gyékényes *gyékényës* 8; *gyikényös* 110 Gyékénnyel, sással (typha) benőtt vizenyős terület.
gyengés *gyöngés* Friss hajtású erdőrészlet: 114.
gyep *gyöp* Kisebb állatok, libák legeltetésére használt füves terület a falu szélén: 4, 8, 167, 169, 171, 206.
gyepű *gyepü* 1. Élő sövény: 8, 94, 110, 169, 171, 199, 206, 207. — 2. Sűrű bokros rész az erdőben: 16.
gyérítés *győrültés* Kiritkított erdőrész: 171
gyümölcsös *gyömőcsös* Az udvar végében. gyümölcsfákkal beültetett terület: 4, 94, 171, 199.

hajószállás ~ A hajó kikötő helye volt: 8.
hálás ~ A jószág éjszakázó helye: 171.
halastó ~ Haltenyésztésre való kisebb-nagyobb állóvíz: 110, 171.
hányás ~ Töltés: 171.
haraszt ~ Az erdőben levő iszalag (clematis Vitalba): 169.
háskó ~ Vesszőből font átlépő az úton keresztben: 4, 167, 169, 171, 207.
hát ~ A domb teteje: 94.
határ ~ 1. A falu tulajdonában levő terület tekintet nélkül a művelési ágra: 4, 8, 16, 94, 199, 206, 207. — 2. A falu külterületének a másik falu külterületével érintkező része: 94, 110, 169, 171.
határárok ~ Két határt elválasztó árok: 94.
házhely *házhej, házhel* A házak végében levő krumpli-, kukoricaföld: 171.
hegy *hëgy* 8, 16, 94; *högy* 110, 167, 169, 171, 199, 206, 207. Szőlővel beültetett terület tekintet nélkül a térfelszínre.
hegyalj *hëgyal* A szőlőterület végében levő földsáv, amelyen kaszáló és gyümölcsös van: 94.
hegyhát *högyhát* A dombon levő szőlőterület teteje: 171.
hegykapu *hëgykapu* 8, 167; *högykapu* 110, 169, 171. A szőlőhegyet bekerítő gyepűn levő bejárat.
hegyoldal *hëgyódal* A dombon levő szőlő lejtős része: 167.
hegytető *hëgytető* 169; *högytető* 171. A dombon levő szőlőterület teteje:
hegyút *hëgyut* A szőlőterületre vezető út: 8, 199, 207.
híd *hid* 1. A folyón, patakon, árkon a járművek átkelésére alkalmas építmény. — 2. A gyalogjáró melletti vízlevezető árkon át a kocsiútra vezető építmény.
hideg oldal *hidegódal* Az erdős domb északi oldala: 171.
hínáros *hináros* A Balaton vizének hínártól (vízinövényektől) ellepett része: 8.
homokbánya ~ Az a hely, ahonnan az építkezésekhez hordják a homokot: 171.
homokos gögör ~ Az a hely, ahonnan az építkezésekhez hordják a homokot: 16, 199.
horgos ~ Mély út: 199.
horha ~ Mély út: 167.
horhó ~ Mély út: 16, 169, 171, 207.
horhos ~ Mély út: 110.
horog ~ 1. Vízmosta mély bevágás: 57. — 2. Rövid mély út: 42, 206.

hostél ~ A házak végében levő krumpli-, kukoricaföld: 169.
hullám ~ A dombtetőn levő bemélyedés, nyereg: 171.
hupolag ~ Kis kiemelkedő, dombocska: 8.
hupolagos ~ Kissé dombos felszín: 8, 167, 169.

ingovány ~ Vizenyős terült: 16.
irtás ~ Az egykor kiirtott erdő szántóvá feltört helye: 8, 16, 94, 167, 169, 171, 199, 206, 207.
iszap ~ 8, 171. Vizenyős terület, berek.
itató ~ 1. A legelőn készített kút és vályú: 171. — 2. Itatóhely a Balaton partján: 8.

járás ~ 1. Állathajtó út: 110. — 2. Legelő. L. birkajárás.
járda ~ A házak előtt a gyalogosok számára szolgáló keskenyebb út: 8, 16, 167, 171, 199, 206, 207.
jegenyés *jegënyés* Jegenyefák sora vagy csoportja: 8
jövés *gyüjés* Fiatal hajtásokból levő sövény: 169.

kanális *kanáris* Mesterséges nagyobb árok, amelyben állandóan van víz: 169, 206.
kanászjárás ~ Széles út, amelyen a kanász a faluból hajtja a disznókat: 171.
kanyar ~ 1. Az útnak az a szakasza, ahol hirtelen irányt változtat. — 2. A pataknak az a szakasza, ahol hirtelen fordul: 171, 199, 207.
kányás ~ Olyan hely, ahol sok kányatanyázik: 107.
káposztás *kábosztás* A falu közelében káposztatermesztésre használt földterület: 69, 171.
káposztáskert *kábosztáskert* A falu közelében káposztával beültetett terület: 8.
kaszáló ~ 1. A szőlőhegyen a gyümölcsfák között levő szénatermő hely: 110, 169, 199. — 2. A szántóföld végében levő kisebb rét: 207. — 3. Általában rét: 8, 169.
katlan ~ Rövid, csak egyik végén nyitott völgy: 171.
katykó ~ Mélyedés, horpadás, kisebb völgy a dombon: 53, 69.
kátyú ~ 16; *kátyó* 4, 8, 171. 1. Mélyedés, amelyben megáll a víz: 8, 171. — 2. Vizenyős, süppedős hely, amely alkalmas kenderáztatónak: 4, 16, 169.
kenderáztató *kendërásztató* 4, 16, 94, 167, 206; *kendörásztató* 169, 171. Mesterségesen ásott vizes gödör vagy kiszélesített patakmeder, amelyben a kitépett kendert áztatják.
kenderföld *kendërföd* A falu közelében kendertermesztésre használt földterület.
kert ~ 1. A házak végében levő krumpli- és kukoricaföld 4, 8, 94, 110, 199, 206, 207. — 2. Konyhakert. — 3. Liget, park: 169.
kert alja *kert alla* A mezőnek a házi kertekkel érintkező része.
kifolyás *kifolás* A víz beömlése a tóba: 16.
kikötő ~ 1. A komp kikötője a Dráván: 199. — 2. A hajó kikötőhelye a Balatonon.
kilátó ~ Olyan erdei út, amelyen végiglátni az erdő széléig: 171.
kocsiút *kocsiut* 1. Az utcának az a része, ahol a járművek járnak. — 2. Az erdőben, mezőben vezető földutak: 4, 169, 199.
konyhakert ~ A háznál levő zöldséges kert.
korlát *kollát* 1. Fából vagy betonból készített alacsony védőkerítés az utak, árkok mellett. — 2. Az állatok berekesztésére használt kerítés a legelőn: 4, 94, 171, 206.
kotyor ~ Legelőnek is alkalmatlan bokros hely: 4.
kökényes *kökényös* Olyan hely, ahol sok kökénybokor van: 171.
körút *körut* Egy területet körbevevő út: 110.
kövesút *kövesut* Szilárd burkolatú út: 16, 94, 171.
köz ~ 1. Utcák közti szűk átjáró: 110, 171, 207. — 2. A mezőre kivezető útnak a faluban levő szakasza: 94.
közkút *közkut* Az utcán levő többek által használt kút: 110, 171.
község *kösség* A falusi településnek a népibb *falu* szó mellett hivatalos elnevezése.
köztér ~ A falu közepén levő tér: 169.
közút *közut* A mindenki által használt út: 171.
kupa ~ Mélyedés, sekélyebb gödör: 4, 8, 16, 167, 171.
kút *kut* 1. Ásott és körülépített víznyerő — 2. Forrás: 8, 199, 206.
kutyaszorító *kutyaszorittó* Zsákutca: 207.

lap ~ 1. Alacsonyabban fekvő terület. — 2. A domb legalsó része: 4, 110, 167, 169, 171, 206.
láp ~ A berekből kiemelkedő legelő: 4.
lapály ~ 94, 171; *lapány* 4, 167, 171. Alacsonyabban fekvő tágas terület.
lapályos *lapányos* Ingoványos, vizenyős terület: 4, 199, 206.
lapos ~ Mélyebben fekvő terület: 207.
legelő ~ 8, 110, 199, 207; *legellő* 4, 16, 169, 171, 206; *legyellő* 171. Füves terület az állatok legeltetésére.
lejáró *lëjáró* A Balatonhoz vivő út: 8.
lejtő ~ A domb egyik vagy másik oldala: 110, 171.
lenáztató *lönásztató* A len áztatására ásott vagy természetes vizes gödör: 169.

lenek *lënek* Dél felé: 110, 171, 206, 207.
lénia ~ 1. Erdei kocsiút, amely szűkebb az *álé*-nál: 8, 16, 94, 110, 167, 171, 199, 206, 207. — 2. Határelválasztó fasor: 4.
leshely ~ A vadászok számára készített kilátó: 171.
liget ~ A faluban ültetett facsoport: 110, 169.
limbus ~ Vizenyős, bozótos hely: 16, 94, 110, 199.
lingovány ~ Vizenyős terület: 16.
lyuk *lik* Barlangszerű mélyedés: 8, 171.

major ~ A termelőszövetkezet gazdasági épületeinek a falun kívüli csoportja
malom ~ Gabona őrlésére szolgáló üzem és épülete.
marhahajtó út *marhahajtó út* Széles út, amelyen a szarvasmarhákat hajtják ki a legelőre: 207.
marhajárás ~ Széles út, amelyen a szarvasmarhákat hajtják ki a legelőre: 16.
meder *medër* A folyó, patak, árok két part közti része: 199.
megálló *mëgálló* Menetrendszerűen közlekedő szállító eszköz megálló helye: 16, 80.
megye *mëgye* 16, 206; *mögye* 110, 169. Két földdarab közt elhagyott keskeny sáv.
mellék ~ Valamely víz, mocsár, tó melletti terület: 4, 8.
mellékutca ~ A falu kisebb, a főutcából kiágazó utcája: 8, 199, 206, 207.
mélyedés *mélledés* A víz mélyebb része a Balatonban: 8.
meredek *meredëk* 167; *meredök* 110. Hirtelen emelkedő domboldal.
mesgye *mëzsgye* 94; *mözsgye* 171. Két földdarab közt elhagyott keskeny sáv.
metszés *meccés* Mesterséges vízlevezető árok a külterületen: 110, 169.
mező ~ A falu tulajdonában levő megművelt külterület.
mise-út *mise-ut* A szomszédos faluba vezető út, amelyen gyalog mentek a misére: 8.
mocsár ~ 1. Vizenyős, tocsogós terület: 8, 16 199. — 2. Szennyezett vizű forrás: 110, 171.
mocsaras ~ 16, 94, 169; *mocsáros* 199. Elöntött terület, ahol megmarad a víz.
móló ~ A hajókikötő építménye: 8, 33, 34, 42.
mosó ~ Mosóhely volt régen a Balaton vagy patak vizében: 34, 42.
műút *müut* Szilárd burkolatú fontosabb kocsiút: 8, 110, 199

nádas ~ Olyan vizenyős terület, ahol sűrűn tenyészik a nád: 4, 8, 16, 171, 199, 206.
nagyárok ~ Az érnél nagyobb, folydogáló víz, patak: 4, 171, 207.
nagy utca ~ Főutca: 169.

nyáras ~ Nyárfák sora, csoportja: 110.
nyárfás ~ Nyárfák sora, csoportja: 4.
nyiladék ~ Hosszú vágás az erdőben, ahol út is van: 87.
nyíres ~ Nyírfákból álló erdőrész: 169.
nyírfás ~ Nyírfákból álló erdőrész: 169.

oldal *ódal* A dombnak a teteje és az alja közti része: 16, 110, 171, 207.
oldalos *ódallos* Dombos: 32.
orr *or* A Balaton partjának beszögellése: 33.
országút *országut* Több falut összekötő fontos közlekedési út: 16, 110, 206, 207.
osztás ~ A felosztott egykori nagybirtok: 171.

öböl ~ A Balatonnak a szárazföldbe nyúló része: 8.
öreg ~ Nagy. L. öreg erdő.
öreg erdő ~ Már megritkított szálas erdő: 167, 171.
ösvény ~ Erdei gyalogút: 199.
őzetető *özötető* Az őzek etetésére való hely a téli erdőben: 171.

páfrányos *páprányos* Az erdőnek az a része, ahol sok páfrány (polypodiaceae) nő: 167, 169, 171, 199.
pajtáskert ~ A majorokban a pajták melletti terület: 16.
park ~ A kastély, kúria körül ültetett fás, bokros díszkert: 110, 169.
parlag *pärag* 1. Fel nem szántott, műveletlenül maradt terület: 4, 16, 167, 169, 171, 199. —
2. A szántóföld végében hagyott kis legelő: 94.
part ~ 1. Meredek domboldal: 4, 16, 167, 199, 206. — 2. Az álló vagy folyóvíz partja: 4, 16, 94. 3. Kisebb kiemelkedés: 199.
patak ~ Kisebb folyóvíz: 8, 167, 169, 171, 199.
perjés *pörgyés* Olyan földdarab, ahol sok perje (poa-féle) nő: 171.
peterkás *pëtërkás, pëtyërkás* Kavicsos, roszszul termő föld: 207.
piac *pihare* A falu közepén levő tér: 169.
pirsút *pirsut* Erdei magán gyalogút, amelyet a vadászok használnak és állandóan gondoznak, hogy be ne füvesedjék: 110, 167, 169, 171, 207.
place ~ Elegyengetett térség: 171.
pocsolya *pocsola* Vizenyős terület: 169.
postaút *postaut* A falvakat összekötő fontosabb út: 8, 16, 199, 207.
pótlék ~ A felosztott földterületnél maradt hiány pótlása: 8.

puszta ~ A falun kívül levő gazdasági épületek kisebb csoportja néhány lakóházzal. Főleg pásztorok lakásai és az állatok aklai: 4, 8, 16, 94, 167, 171, 206, 207.

rámpa ~ Vasúti átjáró: 110.
rekesz *rëkesz* Árokkal bekerített gyümölcsös, belsőség: 4.
rekeszték *rökeszték* A vizet elzáró gát: 171.
rekesztés *rökesztés* Kövekkel védett partszakasz a Dráván: 199.
rekesztő *rökesztő* A vizet elzáró gát: 171.
rekettyés *rekëttyés reköttyés* 169. Rekettyebokrokkal fedett terület: 16, 169.
remiz *remic* 1. Fiatal, még nem ritkított erdő: 16, 110, 167, 169, 199. — 2. Sűrű, bozótos részo az erdőnek: 8, 171. — 3. A mezőben levő 2—3 holdas sűrű erdőcske vadtenyésztésre: 206, 207.
rét ~ A külterületen levő szénatermő hely a mezőben.
rétdűlő *rétdülő* A rét végében, esetleg emelkedettebb részén levő kisebb szántás: 171.
rév ~ *ré* 1. A két part közti közlekedésre szolgáló széles vízijármű, a komp: 199. — 2. A komp egykori kikötőhelye a Balatonon: 8.
rezula ~ 1. Ültetett és ritkított erdő: 8, 16, 110, 167, 169, 171. — 2. Még fiatal erdő: 4, 199, 207. — 3. Kis erdőség a mezőben: 206.
ritkítás *ritkïtás* Az erdőnek ritkított része: 167.
rónaság ~ Síkság: 169.
rönögő ~ Ingoványos terület, amely reng, „rönög" a léptek alatt: 87.
sánc ~ 1. A gyalogjáró és az úttest között levő árok: 4, 110, 167, 169, 171. — — 2. Mesterséges vízlevezető árok a külterületen: 8, 199, 206.

sáncpart ~ A sánc, a vízlevezető árok partja: 171.
sarok ~ 1. Két utca találkozásánál levő szöglet: 16, 110, 169, 171, 199, 207. — 2. Ék alakban végződő földdarab: 8, 169, 199, 207. — 3. Az öböl kisebb bemélyedése a partvonalban: 8.
sásas *sásos* Sással sűrűn benőtt terület: 16, 94, 110, 169.
semlyék *sémlyék* Vizenyős, mocsaras terület: 171.
semlyékes *sémlyékös* Vizenyős, mocsaras terület: 171.
sík *sík* Olyan terület, amelyen nincsenek dombok, kiemelkedések: 4, 16, 94, 206.
síkság *síkság* Egyenes terület: 169, 199, 206.
sió ~ 1. Vizet elzáró építmény: 199. 2. A zsilipen átbukó víz: 711.
sóder gödör *sódër gödör*. Kavicsbánya: 199.
sorompó ~ Az erdei utat elzáró rúd:171.
sövény ~ Kerítés élő bokrokból: 206, 207.
spalét ~ Határelválasztó fasor: 4, 207.
strek *strëkk* Iparvasút töltése: 167, 171.
sűrű *sürü* Bokros, bozótos erdőrész: 16, 94. 110, 169, 171
szakadék ~ 1. Meredek partfalú mélyedés, benne bokrok, néha fák: 171 — 2. A Dráva holt ága: 199.
szálas erdő ~ Ritkított erdő: 207.
száradék ~ Az erdőnek az a része, ahol a kérgelés következtében sok fa szárad: 171.
szarvasetető *szarvasötető* A téli erdőben a szarvasok etetésére szolgáló hely: 171.
szederény *szödörény* Bokros, bozótos hely: 206.
szedres *szödrös* Sok szeder bokor fedi a területet: 167.
szeg *szëg* 4; *szög* 110, 169. 1. A falu egy része: 110, 169. — 2. A határ egy része: 4. L. alszeg, felszeg.
szeglet *szöglet* 1. Utcasarok 167. — 2. A vizbe sarkosan benyúló part: 8.
szekérút *szekérut* Földút a mezőben: 4, 110.
szél ~ 1. A község határának a vége: 59. 2. Valamely határrész vége: 4.
szénégető ~ Faszén égetésére alkalmassá tett terület: 16, 171.
szer *ször* A falu egy kisebb része: 171.
szérű *szürü* 1. Az udvar végén levő terület, ahol a gabonát szokták összerakni cséplés előtt: 4, 8, 16, 94, 110, 167, 171. — 2. Az istálló és a pajta előtt simára egyengetett udvarrész, ahol a kézicséplést szokták végezni: 169, 199.
szérűskert *szürüskert* A gabona cséplés előtt való tárolására szolgáló terület, főleg az uradalmakban: 4, 167, 171, 206, 207.
sziget ~ 1. A folyóban vagy Balatonban vízzel körülvett földdarab: 8, 199. — 2. A vizenyős, berkes területből kiemelkedő száraz rész: 4, 16. — 3. Egyenes felszínből való kiemelkedés: 206.
szilfás ~ Szilfák csoportja: 16, 206.
szilos ~ Szilfák csoportja: 94. 167, 171.
szilvás *szivás* Szilvafákkal beültetett terület: 171.
szőlő ~ Szőlővel beültetett terület.
szurdék ~ Mély út (l. horha, horhó stb.): 206.
szüttyögő ~ Sáros, vizenyős terület: 87.

tábla ~ Régen az uradalmi birtokon, ma a termelőszövetkezetben egy nagyobb összefüggő terület, amelyen rendszerint egyfajta növényt termesztenek.
tag ~ Egy nagyobb összefüggő terület: 16, 167, 169, 207.
taligaút *taligaut* A mezőben levő földút, dűlőút: 4, 207.

taligás út *taligás ut* A mezőben levő földút, dűlőút: 167.
tanya ~ A falun kívül levő magános lakóház vagy 2—3 házból álló település: 94, 167, 171, 207.
tarvágás ~ Az erdő letarolt része: 171.
téglaégető ~ Agyagos hely, ahol kiformálták és mindjárt égették is a téglát: 171, 199.
téglaszín *téglaszin* Téglaégető hely: 199.
teknő *teknyő* Kisebb mélyedés: 110.
teknős *teknyős* Olyan földdarab, amelyben teknő alakú mélyedés van: 171.
telek ~ 1. Házhely: 206. — 2. A ház végében levő krumpli-, kukoricaföld: 16.
telep ~ 1. Újabban épített falurész: 207. — 2. Termelőszövetkezeti major: 167, 169.
temető ~ A halottak eltemetésére kijelölt és bekerített terület.
tér ~ Az utca kiszélesedése a falu közepén, ahova több utca is torkollik: 110, 117. 207.
tető ~ A domb legfelső része: 16, 167, 171, 199, 207.
tilos ~ Olyan terület, amerre nem volt szabad járni vagy legeltetni: 94, 169, 171.
tó ~ 1. Állóvíz. — 2. Kenderáztatónak használt természetes vagy mesterséges állóvíz: 171, 207.
torkolat ~ A patak, folyó beömlésének helye a Balatonba: 8.
torok ~ A patak, folyó beömlésének helye a Balatonba: 16, 33.
tő ~ A domb legalsó része: 207.
tölgyes ~ 16; *tölös* 94, 110, 171, 199. Tölgyfák csoportja vagy az erdő része, ahol csak tölgyfák vannak.
töltés *tőttés* Az árok, patak partjának felmagasítása: 4, 110, 167, 171.
törés ~ 1. Egykori rétből felszántott terület: 8, 16, 167, 171, 199, 206, 207. — 2. A száraz nád letörése után keletkezett kaszáló: 8.

udvar ~ A lakóházhoz tartozó bekerített terület.
ugrás ~ A dombtető vonulatán levő nyeregszerű bemélyedés: 167.
úsztató *usztató* Az állatok (birkák, bivalyok, lovak) fürdetésére alkalmas víz: 32, 59.
út *ut* A járművek számára szolgáló terület.
utca ~ 1. A faluban a házak közti útvonal. — 2. A falu egy része: 199. L. alsó utca, felső utca.
utcasor ~ A házak sorrendje a faluban: 110, 169, 171, 207.
úttest ~ Az utcának az a része, ahol a járművek közlekednek: 167.

ültetés *ültetés* Ültetett fiatal erdőrész: 110.

vadaskert ~ A vadak védelmére bekerített terület: 110.
vaddisznóetető *vaddisznóetető* A vaddisznók etetésére szolgáló hely a téli erdőben: 171
vágás ~ 1. Az erdőnek az a része, ahol a fákat levágják: 171. — 2. Hosszában kivágott sáv az erdőben, amelyben út is szokott lenni: 8.
vásárállás ~ Az a hely, ahol az állatvásárokat szokták tartani: 110.
vásártér ~ Az a hely, ahol a vásárokat szokták tartani: 171.
vég ~ 1. Egy területnek vagy a falunak a vége. — 2. A falu egy része: 8. L. alvég, felvég.
víz ~ *viz* Folyó vagy állóvíz.
vízállás ~ *vizállás* Olyan terület, ahol a feltörő talajvíz vagy a csapadék hosszabb időn át megáll: 171.
vizes ~ Vizenyős terület: 4.
vízmenés ~ *vizmënés* Olyan terület, amelyet a víz el szokott önteni: 8.
vonó ~ *vonyó* Halászó hely: 33.
völgy ~ *vőgy* Két domb közti hosszan elnyúló mély terület: 8, 16, 169, 171, 199, 206, 207.

zuhogó ~ A zsilipnél lezúduló víz: 8.

zsilip ~ A víz folyását elzáró építmény: 16, 167, 171, 206.
zsombékos ~ Olyan vizenyős, sásas terület, amelyet a szarvasmarhák járnak, a sás közeit kitiporják, s így a sás tövei egybeállnak *zsombék*-ká: 4, 8, 16, 110, 169, 171, 206, 207.